

RESEARCH FOCUS

บทความวิจัยสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการธิการ ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (มีนาคม 2568)

การบริหารจัดการภัยพิบัติด้านอุทกภัย

การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อรับมือและแก้ปัญหาอุทกภัย

การจัดการอุทกภัยในภาวะวิกฤตของไทย

การจัดการอุทกภัยโดยชุมชน: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง

การบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในจังหวัดปทุมธานี

**การวิเคราะห์เชิงสถาบันของระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับอุทกภัยในประเทศไทย
กรณีศึกษาอุทกภัยจากอิทธิพลพายุโซนร้อนปาบึก พ.ศ. 2562 ในจังหวัดนครศรีธรรมราช**

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

02-242-5900 ต่อ 5761

คำนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นหน่วยงานสนับสนุนการปฏิบัติงานของฝ่ายนิติบัญญัติ ในส่วนของภารกิจด้านการวิจัยรับผิดชอบโดยกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาสำนักวิชาการ ปฏิบัติหน้าที่ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและการเผยแพร่ข้อมูลการวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงงานรัฐสภาและสาธารณชน จากบทบาทและหน้าที่ดังกล่าว กลุ่มงานวิจัยและพัฒนาจึงได้พิจารณาคัดเลือกผลงานวิจัยด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคม โดยนำเสนอในรูปแบบบทความวิจัย ทั้งนี้ เพื่อให้ผลงานวิจัยเป็นกลไกสำคัญด้านวิชาการและมีการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ในการสนับสนุนการปฏิบัติงานให้กับสภาผู้แทนราษฎร และภารกิจงานของคณะกรรมการต่าง ๆ ที่มีบทบาทหน้าที่ในการพิจารณา ร่างกฎหมาย ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน และการพิจารณาศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องตามบทบาทหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งบทบาทในแต่ละด้านจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลทางวิชาการและผลงานวิจัยเพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงประกอบการพิจารณา อันจะส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจในการทำหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล และมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ

จากความสำคัญดังกล่าว กลุ่มงานวิจัยและพัฒนาจึงได้จัดทำ Research Focus (บทความวิจัยสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการ) ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อวงงานรัฐสภาและเป็นข้อมูลที่สำคัญที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า วิจัยอย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถเป็นข้อมูลสนับสนุนการปฏิบัติงานให้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการ บุคคลในวงงานรัฐสภา รวมถึงประชาชนผู้สนใจทั่วไป โดยนำเสนอในรูปแบบของบทความวิจัยที่มุ่งเน้นความถูกต้อง ครบถ้วน กระชับและเข้าใจง่าย พร้อมมีบทสรุปและการวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถนำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรัฐสภาไปปรับใช้ได้ตรงตามความต้องการ และเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานด้านนิติบัญญัติต่อไป

อนึ่ง ภาพปกในครั้งนี้นำได้จากเว็บไซต์ https://www.canva.com/design/DAGe8YQC20s/pKJr_S00DPDx2hrSRy1nmg/edit จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา
สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อรับมือและแก้ไขปัญหาอุทกภัย

วิจัยโดย ศุภวิชญ์ มีศิริพันธ์ และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

เรียบเรียงโดย วิมลรักษ์ ศานติธรรม

วิทยาการชำนาญการพิเศษ

การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเป็นการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แบบมีส่วนร่วมเพื่อเป็นการรับมือและแก้ไขปัญหาอุทกภัย คือ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อรับมือและแก้ไขปัญหาอุทกภัยของชุมชนและระหว่างชุมชน และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อรับมือและแก้ไขปัญหาอุทกภัยในระหว่างองค์กรชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และการจัดทำแผนบูรณาการการทำงานร่วมกันด้วยการจัดทำแผนบูรณาการการทำงาน เพื่อจัดการทรัพยากรในพื้นที่ การจัดตั้งกลไกคณะทำงานร่วมระหว่างกลุ่ม การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน และการเยี่ยมเยียนเพื่อให้ออกมาซึ่งกันและกัน ด้วยการสร้างความชัดเจนในการมีส่วนร่วม โดยการจัดระบบการดำเนินการแก้ไขและรับมือต่อปัญหาน้ำท่วม ด้วยมีกลไกการจัดการอย่างเป็นระบบบนเป้าหมายการทำงานร่วมกัน เพื่อรับมือและแก้ไขปัญหาอุทกภัยอันจะเกิดขึ้นในอนาคต

บทนำ

น้ำเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมาโลกได้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติโดยเฉพาะภัยพิบัติจากน้ำมากขึ้น ภัยที่เกิดจากน้ำมีหลายรูปแบบ อุทกภัยหรือน้ำท่วมเป็นภัยที่เกิดจากน้ำรูปแบบหนึ่งสร้างความเสียหายทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม จากสถานการณ์น้ำท่วมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่ผ่านมา โดยเฉพาะช่วงปลายปี 2553 เกิดอุทกภัยในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งแต่ปี 2554 อุทกภัยและแผ่นดินเลื่อนในพื้นที่หลายจังหวัดของภาคใต้และรุนแรงที่สุดในรอบ 50 ปี คือ อุทกภัยที่เกิดขึ้นในภาคกลางและกรุงเทพฯ ในช่วงปี 2554 เมื่อกล่าวโดยรวมแล้วอาจสรุปได้ว่าทุกภูมิภาคของประเทศไทยมีประสบการณ์ในการเกิดน้ำท่วม ผลกระทบจากน้ำท่วมส่งผลโดยตรงแก่ชีวิต ผู้คน ทรัพย์สิน อาคาร บ้านเรือน สิ่งปลูกสร้างและโครงสร้างพื้นฐาน การเกษตรและสัตว์เลี้ยง นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อสภาวะทางธรรมชาติ สภาพทางมนุษย์และสังคม เช่น มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากรศาสตร์ ความเป็นอยู่สุขภาพและโรคภัย การพัฒนามนุษย์และสภาพทางเศรษฐกิจและการเมือง ผลกระทบที่เกิดขึ้นเหล่านี้ นับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น สร้างความเสียหายและสูญเสียที่ตามมาเกินกว่าจะคาดคะเนได้

ปัญหาอุทกภัยหรือน้ำท่วมเป็นปัญหาที่ประชาชนเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง แต่ภาคประชาชนกลับขาดความตระหนัก ไม่เห็นความสำคัญ นอกจากนี้ ยังมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างความต้องการใช้กับปริมาณที่จำเป็นต้องคงอยู่

เพื่อรักษาระบบนิเวศ การสูญเสียพื้นที่ต้นน้ำไปเป็นพื้นที่การเกษตรหรือที่อยู่อาศัย หรือแม้แต่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน เมื่อเกิดฝนตกหนักจึงส่งผลให้เกิดอุทกภัย และเกิดความสูญเสียอย่างหนักตามมาด้วยทุกภาคส่วนจึงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ที่ประสบผลสำเร็จ ยังเป็นแนวทางในแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์น้ำทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้ปัญหาบรรเทาหรือกำจัดจนหมดสิ้นไป ทุกๆ สิ่งในสังคมทั้งคน สัตว์และพืช มีการดำเนินชีวิตที่ดี มีความหลากหลายทางชีวภาพ พัฒนาทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีน้ำใช้อย่างยั่งยืนและทั่วถึง เพื่อให้ได้รับประโยชน์สูงสุดตามศักยภาพทรัพยากรน้ำอย่างเสมอภาคและยั่งยืน

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการเพื่อรับมือและแก้ไขปัญหาอุทกภัย ซึ่งจะเป็กระบวนการที่สำคัญเพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของปัญหาอุทกภัย ทั้งยังเป็นการเตรียมการก่อนการเกิดปัญหาอุทกภัย การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับมือปัญหาอุทกภัยที่จะเกิดขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แบบมีส่วนร่วมเพื่อเป็นการรับมือและแก้ไขปัญหาอุทกภัย

ผลการศึกษาวิจัย

ปัญหาอุทกภัยเป็นปัญหาด้านภัยพิบัติธรรมชาติที่มีความสำคัญ นอกจากจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วม

ของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในการรับมือกับปัญหาแล้ว สิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญในการรับมือกับปัญหาอีกด้าน คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับมือกับปัญหาทุกภัยโดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) จะทำให้ประชาชนมีบทบาทต่อการรับมือกับปัญหาทุกภัย มีโอกาสที่จะทำให้ความสูญเสียทั้งด้านชีวิตและทรัพย์สินน้อยลง ประชาชนจะสามารถจัดการกับปัญหาได้ด้วยตนเอง โดยควรดำเนินการตามแนวทาง 2 ประการ คือ

1. แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อรับมือและแก้ไขปัญหาคู่ภัยของชุมชนและระหว่างชุมชน ดำเนินการจัดทำแผนบูรณาการการทำงานร่วมกันเพื่อจัดการทรัพยากรในพื้นที่ การจัดตั้งกลไกคณะทำงานร่วมระหว่างกลุ่ม การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน และการเยี่ยมเยียนเพื่อให้อุ่นใจซึ่งกันและกัน

2. แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อรับมือและแก้ไขปัญหาคู่ภัยในระหว่างองค์กรชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย ทิศทางและการจัดทำแผนบูรณาการการทำงานร่วมกัน สร้างความชัดเจนในการมีส่วนร่วม โดยการจัดระบบการดำเนินการแก้ไขและรับมือต่อปัญหาน้ำท่วม มีกลไกการจัดการอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายการทำงานร่วมกัน เพื่อรับมือและแก้ไขปัญหาคู่ภัยอันจะเกิดขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัย

การบริหารจัดการเพื่อรับมือกับภัยทุกภัย มีแนวทางในการดำเนินการแก้ไข 2 แนวทาง ดังนี้

1. แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อรับมือและแก้ไขปัญหาคู่ภัยของชุมชนและระหว่างชุมชน

1.1 การสร้างความตระหนักให้กับชุมชน เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชนให้เห็นคุณค่าความสำคัญมีทัศนคติที่ดีในการตระหนักต่อปัญหาทุกภัยที่เกิดขึ้น เพื่อหาทางแก้ไขและรับมือในการบริหารจัดการปัญหาคู่ภัยที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ด้วยวิธีการต่อไปนี้

1) การปลูกฝังความรู้สึกลงในการเป็นเจ้าของทรัพยากรในพื้นที่ โดยสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องโดยการให้การศึกษาผ่านช่องทางต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่ในระดับ

ครัวเรือนมีการปฏิบัติให้ทุกคนเห็นคุณค่าความสำคัญต่อทรัพยากรธรรมชาติให้มีความตระหนักรู้และเข้าใจในด้านทรัพยากร มีเจตคติที่ดีมีความสามารถในการประเมินผลและมีส่วนร่วมรับผิดชอบทรัพยากรร่วมกัน รู้จักบริโภคอย่างสร้างสรรค์ รู้จักการอนุรักษ์และพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน

2) การออกกฎข้อบังคับของชุมชนที่จะเป็นกรอบในการปฏิบัติและดำเนินการต่าง ๆ ของคน ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับการส่งเสริมแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องและบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนจำเป็นจะต้องใช้ได้จริง เป็นรูปธรรม ยุติธรรม และไม่ลำเอียง

3) การใช้จารีตประเพณีและความเชื่อเพื่อการอนุรักษ์ เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่มีความผูกพันกับธรรมชาติ ซึ่งจารีตประเพณีและความเชื่อของคนไทยโดยเฉพาะในชนบทยังคงมีอยู่มาก หน่วยงานราชการควรส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับจารีตประเพณีและความเชื่อเหล่านี้ให้คงอยู่ตลอดไป โดยสร้างจารีตประเพณีและความเชื่อเป็นเครื่องมือนำมาใช้ทำให้คนในชุมชนต่างมารวมกันก่อให้เกิดความสนิทสนมรักใคร่กลมเกลียวกัน

4) การใช้กิจกรรมวันสำคัญในการรณรงค์เสริมสร้างและพัฒนา โดยมีหน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ประสานและอำนวยความสะดวกให้เกิดกิจกรรม เช่น การสร้างฝายในวันสำคัญ การเก็บผักตบชวาในวันแม่ การปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ การบวชป่าวันสำคัญทางศาสนา การปลูกต้นไม้ในวันเกิด

5) การจัดทำข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรน้ำในท้องถิ่นและกำหนดแนวทางการพัฒนาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่รวบรวมและจัดทำข้อมูลตลอดจนการจัดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดพฤติกรรมในการเสริมสร้างอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องเหมาะสม ตลอดจนกำหนดแนวทาง การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกันอย่างชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันและอนาคต

6) การทำวิจัยชุมชน กระบวนการวิจัยชุมชนเป็นกระบวนการสร้างความรู้ ความตระหนัก เจตคติและพฤติกรรมที่ดีให้แก่คนในชุมชนได้ดี เพราะชุมชนได้ร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหา ความเป็นมาและความสำคัญของ

ปัญหา แนวทางการแก้ปัญหา การประเมินผลการแก้ปัญหา และการสรุปผลการแก้ปัญหา ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ทำให้ชุมชนรู้และ เข้าใจปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนร่วมกัน เช่น การวิจัยเชิงสำรวจทรัพยากรน้ำในชุมชน การจัดทำ ฐานข้อมูลทรัพยากรน้ำ การวิจัยเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาทรัพยากรน้ำชุมชน

1.2 การจัดทำแผนบูรณาการการทำงานร่วมกัน เพื่อจัดการทรัพยากร ตั้งแต่ระดับกลุ่มชุมชน โดยเริ่มจากการมีส่วนร่วมของคนในกลุ่ม เนื่องจากชุมชนมีข้อมูลความเป็นมาของแหล่งน้ำและทิศทางน้ำในชุมชนตนเอง จากนั้นขยายสู่ชุมชนอื่น รวมกันเป็นเครือข่ายครอบครัว ทั้งตำบล เนื่องจากการจัดการใด ๆ ในทรัพยากรน้ำจากที่หนึ่ง จะส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นที่อยู่ในสายน้ำเดียวกัน โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนการทำงานจัดการน้ำของชุมชน

1.3 การจัดตั้งกลไกคณะทำงานร่วมระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อการประสานประโยชน์และลดความขัดแย้ง

1.4 การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ลดความขัดแย้งและหวาดระแวง ทุกภาคส่วนมีการประสานงานรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง มีทัศนคติที่ดีต่อกัน และเกิดความรู้สึกในความเป็นเจ้าของ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น การประชุมเครือข่าย กิจกรรมการรณรงค์ การใช้น้ำ กิจกรรมปลูกป่า กิจกรรมกำจัดผักตบชวา การจัดเวทีพบปะกันสม่ำเสมอ การเชื่อมโยงกิจกรรมการจัดการน้ำกับกลุ่มกิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชน การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิในการเสริมสร้างทรัพยากร และแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกัน

1.5 การเยี่ยมเยียนเพื่อให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกันได้เรียนรู้ปัญหาของเพื่อนสมาชิกและหาทางออกเพื่อลดความขัดแย้ง เช่นกรณีการทำคันดินกันน้ำตั้งแต่ต้นสาย นอกจากนี้ การเยี่ยมเยียนทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวิธีการจัดการทรัพยากรน้ำต่าง ๆ ของแต่ละชุมชน

2. แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เพื่อรับมือและแก้ไขปัญหาคอขวดในระหว่างองค์กรชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน

2.1 กำหนดเป้าหมาย ทิศทางและการจัดทำแผนบูรณาการการทำงานร่วมกันเพื่อการจัดการพื้นที่ในการ

รับมือและแก้ไขปัญหาคอขวด โดยหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนการทำงาน และนำแผนที่จัดทำขึ้นเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับภารกิจไปกำหนดเป็นแผนงานของหน่วยงาน

2.2 การสร้างความชัดเจนในบทบาทภารกิจขององค์กรต่าง ๆ บนเป้าหมายการทำงานร่วมกันเพื่อลดความขัดแย้ง ความซ้ำซ้อน การสนับสนุนและเสริมงานซึ่งกันและกัน

2.3 การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในคณะกรรมการ หรือคณะทำงานในโครงการที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น การจัดตั้งกลไกคณะทำงานร่วมระหว่างกลุ่มต่าง ๆ การดำเนินการในลักษณะนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการหรือหน่วยงานตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบโครงการ เริ่มตั้งแต่ร่วมศึกษาปัญหาและความต้องการร่วมหาวิธีแก้ปัญหา ร่วมวางนโยบายและแผนงาน ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่และร่วมปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ และร่วมประเมินผลโครงการในการกำหนดบทบาทหน้าที่และควบคุมสั่งการ

2.4 การจัดเวทีพูดคุยเสวนาสมาเสมอทั้งเวทีที่เป็นทางการ เช่น การประชุมคณะกรรมการน้ำ การประชุมคณะกรรมการศูนย์รวมน้ำหรือเวทีแบบไม่เป็นทางการ เช่น เวทีชุมชนของแต่ละกลุ่ม เวทีเสวนาหาทางออกของชุมชน

2.5 การจัดระบบติดตามเยี่ยมพื้นที่ที่อยู่ในพื้นที่ร่วมกัน นอกจากเพื่อให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ในขณะเดียวกันได้เรียนรู้ปัญหาและข้อจำกัดของชุมชนและหาทางออกเพื่อลดความขัดแย้ง ชุมชนเกิดความไว้วางใจในหน่วยงาน คลายความหวาดระแวงในการเข้ามาทำงานในชุมชนของหน่วยงาน

2.6 การจัดระบบประเมินผลการจัดการโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐแบบมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งผลสัมฤทธิ์ ของโครงการ การบรรลุวัตถุประสงค์ และผลกระทบ

2.7 การออกแบบการเชื่อมโยงข้อมูลที่ประชาชนสามารถเข้าใจง่าย และเข้าถึงได้ตลอดจนการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในการสร้างจิตสำนึกและความตระหนัก เพื่อให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

2.8 การสนับสนุนหน่วยเลขานุการ หน่วยจัดการ
เชื่อมโยงให้สามารถทำงานได้ซึ่งต้องเป็นหน่วยงานที่ชัดเจน
ในการเชื่อมประสานงาน

2.9 การให้ความสำคัญกับปัญหา การผลักดัน
ขับเคลื่อนการจัดการร่วมระหว่างกัน ปัญหาที่ชุมชนได้เคย
เสนอมานั้นจะต้องทำอย่างจริงจังแม้จะสำเร็จหรือไม่สำเร็จ
จะต้องมาแลกเปลี่ยนกันในระดับเครือข่ายเพื่อให้เกิดการ
ขับเคลื่อนได้อย่างจริงจัง

2.10 การมีผู้เชื่อมประสานเป็นท้องถิ่นเพื่อเชื่อมงาน
การจัดการต่าง ๆ เช่น กรรมการหมู่บ้าน กรรมการของ
ตำบล ซึ่งต้องมีกลไกการทำงานร่วมกันในการเคลื่อนงาน
ร่วมกับหน่วยงาน/องค์กรในระดับนโยบาย

2.11 การมีกลไกการจัดการคณะกรรมการให้มีตัวแทน
คณะกรรมการพิจารณาเรื่องสัดส่วนของคณะกรรมการที่มา
จากภาคประชาชนในสัดส่วนที่เหมาะสมโดยต้องมีการ
กำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน

ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่น่าเสนอไปข้างต้นเป็นเพียง
บทสรุปในประเด็นที่สำคัญ หากผู้อ่านมีความสนใจต้องการ
ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม สามารถสืบค้นได้ตั้ง QR Code
ที่แนบมาท้ายบทความนี้

บรรณานุกรม

ชูโชค อายุพงศ์. (ม.ป.ป.). **มาตรการบริหารจัดการภัยน้ำท่วม**.

สืบค้น 21 พฤศจิกายน 2567 จาก

<http://www.crfflood.com/flood-manage.php>

“วิกฤตน้ำท่วม” ภัยพิบัติที่เลี่ยงไม่ได้... อาจารย์ มธ. แนะนำสิ่งสำคัญคือ

“เตรียมพร้อมและป้องกัน”. (2567). สืบค้น 20 พฤศจิกายน

2567 จาก <https://tu.ac.th/thammasat-120967-public-health-flood-guidelines>

ศุภวิชญ์ มีศิริพันธุ์, และ กัมปนาท วงษ์วัฒน์พงษ์. (2564). **การบริหาร**

จัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อรับมือและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมภัย.

สืบค้น 24 ตุลาคม 2567 จาก [https://so02.tci-](https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/250181)

[thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/250181](https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/250181)

ศึกษารายละเอียดของรายงานวิจัยได้ที่

การจัดการอุทกภัยในภาวะวิกฤตของไทย

วิจัยโดย ปุณิกา พรานพนัส
สุวรรณีย์ แสงมหาชัย
เรียบเรียงโดย จันทมร สีหาบุญลี
วิทยากรชำนาญการพิเศษ

การจัดการในภาวะวิกฤต (Crisis Management) เพื่อลดความรุนแรงของอุทกภัย ยึดแนวทางการรักษาขวัญกำลังใจ สร้างความมั่นใจ ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐมีระเบียบชัดเจน แบบแผนและคำนึงถึงความปลอดภัยของประชาชนผู้ประสบภัยเป็นสิ่งสำคัญ การจัดการของเจ้าหน้าที่มาจากหลายหน่วยงานจะต้องมีความเป็นเอกภาพ มีความยืดหยุ่นด้วยหลักการและมาตรฐานเดียวกัน คือ การจัดตั้งองค์กรกลางสำหรับการปฏิบัติงาน การประกาศพื้นที่ประสบอุทกภัย การยกระดับอุทกภัยและการอพยพผู้ประสบภัย

บทนำ

ประเทศไทยมีลักษณะทางกายภาพส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม จึงมีความเสี่ยงที่จะเกิดอุทกภัยสูง อุทกภัยที่เกิดขึ้นทุกครั้งสร้างผลกระทบต่อเกษตรและการปศุสัตว์เป็นจำนวนมาก ที่ผ่านมามีประชาชนส่วนใหญ่อันตรายจากอุทกภัยมีค่านิยมเชิงรับและรอคอยความช่วยเหลือจากภาครัฐซึ่งส่งผลให้การจัดการแก้ไขวิกฤตอุทกภัยของภาครัฐอ่อนแอและขาดประสิทธิภาพ ข้อมูลการสำรวจของกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พบสัดส่วนของภาคที่ประสบอุทกภัยมากที่สุด คือ ในปี 2550 ภาคใต้ฝั่งตะวันออก ร้อยละ 90 ในปี 2551 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 89.47 และในปี 2552 ภาคเหนือ ร้อยละ 93.33 ส่วนภาคที่มีสัดส่วนอำเภอที่ประสบอุทกภัยมากที่สุดในแต่ละปี คือ ในปี 2550 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 74.22 ในปี 2551 ภาคกลาง ร้อยละ 66.15 และในปี 2552 ภาคเหนือ ร้อยละ 61.63 การจัดการปัญหาภัยพิบัติเป็นกระบวนการที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมการบรรเทาทุกข์และการฟื้นฟูบูรณะภายหลังเหตุการณ์ แต่ที่ผ่านมามีการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติของประเทศไทยเน้นการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ขณะที่การแก้ไขปัญหาตามแนวทางสมัยใหม่เป็นลักษณะของการเตรียมความพร้อมในเชิงรุกมากขึ้น สำหรับประเทศไทย การเกิดขึ้นวิกฤตอุทกภัยมีความไม่คงที่ปริมาณผลกระทบไม่แน่นอน ความเสียหายเกิดขึ้นเป็นบริเวณกว้างครอบคลุมพื้นที่ขนาดใหญ่และสร้างผลกระทบต่อผู้คนจำนวนมาก ส่วนการจัดการมีลักษณะปัญหาจากการสื่อสารภาวะวิกฤตจะประกาศจากหลายหน่วยงานและหน่วยงานเหล่านั้นที่เกี่ยวข้องกับภาวะวิกฤตต่างมุ่งเข้าสู่พื้นที่ และการบริหารจัดการตามอำนาจบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนจนทำให้เกิดความสับสนและไม่สามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้

จากลักษณะของปัญหาข้างต้น สะท้อนถึงการบริหารจัดการอุทกภัยในภาวะวิกฤตของประเทศขาดความเป็นเอกภาพ ดังนั้น การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มุ่งแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาอุทกภัยเพื่อนำไปสู่รูปแบบของการจัดการร่วมกันต่อปัญหาอุทกภัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการจัดการอุทกภัยในภาวะวิกฤต
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการอุทกภัยในภาวะวิกฤต

ผลการวิจัย

การจัดการอุทกภัยในภาวะวิกฤตของไทย อาศัยแนวคิด 2 P 2 R คือ การเตรียมความพร้อม (Preparedness) การป้องกัน (Prevention) การฟื้นฟู (Recovery) และการตอบโต้เหตุฉุกเฉิน (Response) โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน คือ ประชาชน อาสาสมัคร องค์กรสาธารณกุศล ซึ่งราชการส่วนกลางมีหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุน จำนวน 18 หน่วยงาน ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558

การจัดการในภาวะวิกฤต (Crisis Management) เพื่อลดความรุนแรงของอุทกภัย ยึดแนวทางการรักษาขวัญกำลังใจ สร้างความมั่นใจและทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐมีระเบียบแบบแผนชัดเจนและคำนึงถึงความปลอดภัยของประชาชนผู้ประสบภัยเป็นสิ่งสำคัญ การจัดการของเจ้าหน้าที่มาจากหลายหน่วยงานจะต้องมีความเป็นเอกภาพ มีความยืดหยุ่นด้วยหลักการและมาตรฐานเดียวกัน คือ การจัดตั้งองค์กรกลางสำหรับ

การปฏิบัติงาน การประกาศพื้นที่ประสบอุทกภัย การยกระดับ และการอพยพผู้ประสบภัย

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการอุทกภัยในภาวะวิกฤต มี 12 ปัจจัย ได้แก่

1) การตัดสินใจของผู้นำจะทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นสามารถได้รับการแก้ไขได้ทันทีและมีความรวดเร็ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีแนวทางการปฏิบัติงานตามแบบแผนที่ชัดเจน และมีความมั่นใจมากยิ่งขึ้น

2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแสดงความรับผิดชอบร่วมกัน ผ่านรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างหน่วยงานราชการและภาคเอกชน เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่าย

3) การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ปฏิบัติงานร่วมกันตามนโยบายและวัตถุประสงค์ เพื่อให้การบริหารจัดการเกิดความสะดวกและมีความคล่องตัว

4) ด้านผลประโยชน์ทางการเมือง การแก้ไขปัญหาอุทกภัยที่กำหนดโดยรัฐบาลควรมีการศึกษาวิจัย การบันทึกข้อมูลทางสถิติ เพื่อให้การปฏิบัติงานไม่เกิดความล้มเหลว จากข้อจำกัดของกฎหมาย ระบบการสื่อสารในเขตหวงห้าม และการจัดสรรงบประมาณ

5) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมคิดร่วมตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาในทุกขั้นตอนจะต้องได้รับความเห็นชอบร่วมกันจากชุมชนผู้ประสบภัย

6) ความชัดเจนด้านการสื่อสาร การสื่อสารเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงและถูกต้อง โดยเฉพาะการเตือนภัยกระบวนการสื่อสารต้องประกอบด้วย ข้อมูลสาร ผู้ส่งสาร ผู้รับสารและช่องทางการสื่อสาร

7) ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยในภาวะวิกฤตและรุนแรง เนื่องจากปัญหามีความซับซ้อนและมีรูปแบบหลากหลาย จนเกิดความสับสนวุ่นวาย ดังนั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันเพื่อให้ปัญหาคคลี่คลายลงโดยเร็ว

8) ด้านการกำหนดนโยบาย การจัดการปัญหาอุทกภัยตามกฎหมาย กฎระเบียบและข้อบังคับ ในอนาคตจะต้องกำหนดให้ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ครอบคลุมสาธารณภัยทุกประเภท โดยเฉพาะการประกันภัยเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น

9) การคิดสร้างสรรค์ ผู้มีอำนาจหรือผู้นำควรมีบุคลิกลักษณะความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นกระบวนการทางความคิดที่ดีเพื่อตัดสินใจให้ผู้ปฏิบัติได้ปฏิบัติตามอย่างชัดเจน

10) งบประมาณ สำหรับการจัดการอุทกภัยจะต้องได้รับการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอในด้านโครงสร้างพื้นฐานและด้านอื่น ๆ ตั้งแต่ก่อน ระหว่างและหลังการเกิดอุทกภัย

11) ระบบสารสนเทศจะช่วยในการจัดการข้อมูล การมีข้อมูลเชิงลึกสามารถนำไปวิเคราะห์ ประมวลผลด้วยความแม่นยำ เพื่อสนับสนุนการจัดการอุทกภัยให้สามารถคาดการณ์หรือประเมินสถานการณ์ของปริมาณน้ำเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพร้อมรองรับปัญหาอุทกภัยที่เกิดขึ้นได้

12) การบูรณาการร่วมกัน ความไม่แน่นอนของปัญหาอุทกภัย เช่น รูปแบบการเกิดอุทกภัยที่หลากหลาย ความรุนแรงของปริมาณน้ำ ความถี่ของอุทกภัยและความเสียหายรุนแรงที่เกิดขึ้นจากอุทกภัย ดังนั้น ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องพึ่งพาอาศัยกันในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. บุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอุทกภัยจะต้องมีกระบวนการสะสมความชำนาญ มีความเชี่ยวชาญ และควรมีเส้นทางการเจริญเติบโตในสายงานอาชีพ นอกจากนี้ การโอนย้ายสามารถดำเนินการได้เหมือนกับข้าราชการประเภทอื่น

2. งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรเพื่อการจัดการอุทกภัยในระดับพื้นที่ควรได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ และควรเป็นหมวดเงินอุดหนุนทั่วไป

3. ควรส่งเสริมให้ประชาชนในระดับพื้นที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอุทกภัยและปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในเชิงความสัมพันธ์แบบแนวราบ

4. การจัดการอุทกภัยในระดับพื้นที่ระหว่างหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคและหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น ควรมีการบูรณาการกฎระเบียบ ทรัพยากรและการกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จร่วมกัน เพื่อยกระดับการจัดการให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น

บทสรุปและการวิเคราะห์

อุทกภัยหรือภัยน้ำท่วมเป็นภัยที่เกิดจากการมีมวลน้ำปริมาณมากไหลบ่าเข้าท่วมซึ่งในพื้นที่อย่างรวดเร็วจนสร้างผลกระทบและความเสียหายให้เกิดขึ้นทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและประชาชนจำนวนมาก

สถานการณ์ปัจจุบันอุทกภัยเป็นภัยที่ไม่มีความแน่นอน แนวโน้มการเกิดมีความถี่มากขึ้น การเกิดขึ้นทุกครั้งจะสร้าง

ความเสียหายต่อพื้นที่เป็นบริเวณกว้างและมีความรุนแรงค่อนข้างมาก สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากสภาวะโลกร้อน ประเทศไทยทุกภูมิภาคล้วนมีประสบการณ์จากอุทกภัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่สร้างความสูญเสียทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ราบลุ่มและใกล้ฝั่งแม่น้ำริมคลองสำหรับการจัดการปัญหาอุทกภัยของประเทศไทยที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นการแก้ไขเฉพาะหน้าเมื่อเกิดอุทกภัยและเฉพาะพื้นที่ที่ประสบปัญหาเท่านั้น การจัดการปัญหาในลักษณะนี้ไม่อาจรองรับกับความไม่แน่นอน ความถี่และความรุนแรงของอุทกภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการจัดการปัญหาอุทกภัยของไทยควรเป็นวาระสำคัญแห่งชาติที่ภาครัฐจะต้องตระหนักเพื่อหาแนวทางในการป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์เพื่อการรองรับกับปัญหาอุทกภัยในทุกช่วงเวลา ตั้งแต่ก่อนการเกิดอุทกภัย ระหว่างเกิดอุทกภัย และการฟื้นฟูภายหลังอุทกภัยให้ครอบคลุมกับลักษณะทางกายภาพและลักษณะของภูมิอากาศของแต่ละภูมิภาคด้วยโครงสร้างพื้นฐานที่สอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่ โดยอาศัยกระบวนการที่สำคัญ การศึกษาวิจัยข้อมูลความเสี่ยง การเกิดอุทกภัยให้ครบถ้วนรอบด้านแบบบูรณาการข้อมูลร่วมกัน การอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพื่อวิเคราะห์หรือประเมินสถานการณ์อุทกภัยที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อการแจ้งเตือนประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยให้รับทราบข้อมูลอย่างถูกต้องแม่นยำ ทั้งนี้ เพื่อให้มีความพร้อมต่อการจัดการปัญหาอุทกภัยได้ทันทั่วถึงและรวดเร็ว ป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในระดับรุนแรง

นอกจากนี้ การจัดการปัญหาอุทกภัยจะต้องบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะภาคประชาชนกลุ่มเสี่ยงอุทกภัยควรได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้และเข้าใจต่ออุทกภัยในการเอาตัวรอดทั้งสุขภาพและทรัพย์สิน และสนับสนุนให้เข้ามามีส่วนร่วมต่อการจัดการปัญหาในทุกชั้นตอนของกระบวนการจัดการอุทกภัย อย่างไรก็ตาม การจัดการปัญหาอุทกภัยจำเป็นจะต้องใช้งบประมาณค่อนข้างมาก ดังนั้นภาครัฐควรมีงบประมาณกลางเพื่อการจัดการปัญหาอุทกภัย โดยเฉพาะแทนการกระจายงบประมาณให้กับส่วนราชการในทุกระดับอย่างไม่เป็นเอกภาพ การจัดการปัญหาอุทกภัยก็จะมีประสิทธิภาพ และสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาได้จริง

ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของบทสรุปในประเด็นที่สำคัญ หากผู้อ่านมีความสนใจต้องการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม สามารถสืบค้นได้ตาม QR Code ที่แนบมาท้ายบทความนี้

บรรณานุกรม

ปฎิภา พรานพนัส และ สุวรรณิ แสงมหาชัย. (กันยายน-ตุลาคม 2563). การจัดการอุทกภัยในภาวะวิกฤตของไทย. วารสารรัชภาคย์, 14 (36), 68-78. สืบค้น 8 ธันวาคม 2567 จาก <https://S005.tci.thaijo-org>article>download.pdf>

ศึกษารายละเอียดของรายงานวิจัยได้ที่

การจัดการอุทกภัยโดยชุมชน: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง

วิจัยโดย ศิเรมอร ยงพานิช

เรียบเรียงโดย ปรียววรรณ สุวรรณสุนย์

วิทยาการชำนาญการพิเศษ

กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์เป็นสาเหตุหลักได้ส่งผลกระทบต่อโลก ก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของก๊าซเรือนกระจกที่ส่งผลต่ออุณหภูมิของโลกเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจนเกิดเป็นสาธารณภัยทั้งภัยแล้งและอุทกภัย โดยเฉพาะปัญหาอุทกภัยในระยะหลังได้ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างที่สร้างความเสียหายทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม แนวทางการบริหารจัดการน้ำจึงเป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องหาวิธีการจัดการน้ำให้เกิดความเป็นเอกภาพระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ไปในทิศทางเดียวกัน สิ่งสำคัญของการจัดการกับวิกฤตน้ำ คือ การสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนผู้ประสบภัยที่ต้องร่วมกันวางแผนการแก้ปัญหา ทั้งนี้ การทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนจะทำให้เกิดการแก้ปัญหาที่รวดเร็ว เป็นการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง

บทนำ

อุทกภัยเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน รวมทั้งมีความแตกต่างจากปัญหาสาธารณะประเภทอื่นในแง่ความสลับซับซ้อนในการก่อตัวของสถานการณ์ที่มีความผูกพันไกล่ห่างจากการกระทำของมนุษย์ และธรรมชาติผสมผสานกัน ขณะเดียวกันอุทกภัยสามารถทวีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อเพิ่มขึ้น ถ้าหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบไม่สามารถจัดการปัญหาในการรับมือสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรัฐมีข้อจำกัดด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบท สภาพปัญหาอุทกภัย และความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ ส่งผลให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานระดับพื้นที่ทำหน้าที่จัดบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่ตน นอกจากนี้พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ได้ให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานต้นทางในการจัดการสาธารณภัย พร้อมกันนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสร้างการมีส่วนร่วมกับประชาชน ซึ่งเป็นผู้เผชิญอุทกภัยเป็นลำดับแรกด้วยการเตรียมความพร้อมรับมือสถานการณ์เพื่อบรรเทาความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น

จังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุงเป็นจังหวัดที่ประสบอุทกภัยบ่อยครั้ง เนื่องจากสภาพภูมิประเทศประกอบด้วยมวลน้ำที่เกิดจากฝนตกหนักตามฤดูกาลทำให้มวลน้ำไหลไปรวมที่ทะเลสาบสงขลา ซึ่งเป็นลุ่มน้ำสายสำคัญของภาคใต้เพื่อระบายออกสู่อ่าวไทย ส่งผลให้ทั้ง 2 จังหวัดต้องประสบอุทกภัยโดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และสถานการณ์อุทกภัย

ได้ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องนับแต่ปี 2559 เป็นต้นมา เป็นเหตุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำหน้าที่จัดการปัญหาเพื่อลดผลกระทบและความรุนแรงของสถานการณ์ ขณะเดียวกันการจัดการอุทกภัยต้องคำนึงถึงบริบทและสภาพปัญหาตามความเป็นจริง ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดขึ้นจากความต้องการอยู่รอดปลอดภัยจากอุทกภัย พร้อมกันนั้นชุมชนมีความเชื่อมั่นว่าการมีส่วนร่วมทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ตลอดจนวางแผนงานร่วมกันเพื่อการจัดการอุทกภัย และชุมชนเป็นผู้รับผลประโยชน์จากการจัดการอุทกภัยอย่างแท้จริง จึงเป็นที่มาของการศึกษาการจัดการอุทกภัยโดยชุมชนในจังหวัดสงขลาและพัทลุง เพื่อวิเคราะห์แนวทางการจัดการอุทกภัยระดับพื้นที่ ตลอดจนเสนอแนะแนวทางเพื่อพัฒนาและถอดองค์ความรู้ด้านการจัดการอุทกภัยที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาสาเหตุและลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เข้ามาจัดการอุทกภัยกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรเทาผลกระทบจากอุทกภัยของชุมชนในจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการอุทกภัยที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

ผลการวิจัย สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1. การจัดการอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง เป็นการบริหารจัดการที่อยู่ภายใต้โครงสร้างระบบราชการที่ให้อำนาจการจัดการสาธารณสุขแก่หน่วยจังหวัด อำเภอและท้องถิ่น ให้เป็นหน่วยปฏิบัติการระดับพื้นที่และปฏิบัติตามแนวทางที่ได้รับการสั่งการมาจากจังหวัด ได้แก่ การตั้งกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดทำแผนปฏิบัติการและการประสานงานตามลำดับชั้น เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบและดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การจัดการอุทกภัยตามโครงสร้างระบบราชการมีความล่าช้าจากลำดับชั้นและการยึดกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติงาน ทำให้การจัดการอุทกภัยระดับพื้นที่ต้องอาศัยการบูรณาการกับภาคส่วนอื่นในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ เช่น หน่วยงานภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ประชาชนในพื้นที่ หรือใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับหน่วยงานระดับภูมิภาคและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น เพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือที่รวดเร็วและไม่ติดขัดด้วยระเบียบข้อบังคับของราชการ

2. สาเหตุและลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เข้ามาจัดการอุทกภัยกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง การมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดจากประสบการณ์ในการเผชิญเหตุอุทกภัยในอดีตที่ส่งผลให้ชุมชนตระหนักถึงความรุนแรงและผลกระทบจากสถานการณ์ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการอุทกภัยเพื่อให้ชุมชนสามารถเตรียมความพร้อมรับมือสถานการณ์ได้ด้วยตนเอง รวมถึงเกิดความเชื่อมั่นและความไว้วางใจต่อการจัดการอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากชุมชนเป็นผู้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจวางแผน และจัดการอุทกภัยในฐานะภาคีหุ้นส่วน การมีส่วนร่วมในการจัดการอุทกภัยของชุมชนในจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุงปรากฏในลักษณะ

- 1) การติดตามสถานการณ์จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งทำหน้าที่รายงานสถานการณ์ให้ชุมชนรับรู้ผ่านทางช่องทางต่าง ๆ เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว รถกระจายเสียง
- 2) ชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้ติดตามและรายงานสถานการณ์ในพื้นที่ของตน เพื่อวางแผนการจัดการปัญหาที่เหมาะสมร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 3) ชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมวางแผนและกำหนดแนวทางการเตรียมความพร้อมรับมือ ได้แก่ การจัดทำแผนรับมือระดับชุมชน การฝึกซ้อมแผนเพื่อปรับปรุงแนวทางการจัดการอุทกภัยและภัยพิบัติอื่นให้สอดคล้องกับบริบท

ในปัจจุบัน และ 4) ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจและจัดการปัญหาร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัคร เครือข่ายจิตอาสา และการจัดตั้งคณะทำงานด้านการจัดการสาธารณสุขระดับพื้นที่ รวมทั้งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางประสานงานระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้ให้อำนาจแก่ชุมชน (Empower) ทำหน้าที่ตัดสินใจและจัดการปัญหาอุทกภัยด้วยตนเอง แต่เป็นเพียงการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาเป็นภาคีหุ้นส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่จัดการสาธารณสุขตามที่กฎหมายกำหนด

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรเทาผลกระทบจากอุทกภัยของชุมชนในจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นปัจจัยหลักในฐานะเป็นหน่วยงานหลักด้านการจัดการสาธารณสุขระดับพื้นที่ ทำให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดการสถานการณ์ให้กลับสู่ภาวะปกติโดยเร็ว เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนและผลกระทบที่มีต่อประชาชน ขณะเดียวกันชุมชนต้องร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมรับมือ เพื่อให้ชุมชนสามารถช่วยเหลือตนเองในเบื้องต้นได้ พบว่ามีคนในชุมชนเข้ามาเป็นอาสาสมัครทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ช่วยขนย้ายสิ่งของ อพยพประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยไปที่ศูนย์อพยพ จัดสรรเงินจากกองทุนของชุมชนมาซื้อสิ่งของอุปโภคบริโภคเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนมีการช่วยเหลือพึ่งพาตนเองโดยไม่ได้รอความช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังมีจิตอาสาที่ทำหน้าที่เฝ้าระวังสถานการณ์เมื่อระดับน้ำในคลองชุมชนเพิ่มขึ้นจนถึงจุดเฝ้าระวัง โดยจะนำข้อมูลแจ้งไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เพื่อส่งต่อข้อมูลและขอรับความช่วยเหลือในเรื่องที่เกินขีดความสามารถของชุมชน ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่รัฐส่วนภูมิภาคได้เข้ามาสร้างความสัมพันธ์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เพื่อให้สามารถจัดการปัญหาอุทกภัยร่วมกันได้อย่างราบรื่น เพราะต่างตระหนักว่าอุทกภัยเป็นปัญหาที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ จึงต้องแสวงหาแนวทางเพื่อปรับตัวให้สามารถอยู่ร่วมกับอุทกภัย ตลอดจนเกิดผลกระทบและความสูญเสียต่อพื้นที่น้อยที่สุด ซึ่งการปรับตัวของชุมชนปรากฏในลักษณะการเตรียมความพร้อมระดับครัวเรือนและระดับชุมชน เช่น การขนย้ายของขึ้นที่สูง การเตรียมสิ่งของที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต การฝึกอบรมเสริมสร้างขีดความสามารถในการเตรียมความพร้อมรับมืออุทกภัยของชุมชน เพื่อให้

สามารถช่วยเหลือตนเองในเบื้องต้น และสามารถให้ความช่วยเหลือผู้อื่นระหว่างที่รอความช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. แนวทางการจัดการอุทกภัยที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ควรให้ความสำคัญกับขีดความสามารถในการจัดการอุทกภัยของชุมชน เช่น การจัดทำแผนและฝึกซ้อมแผนรับมืออุทกภัย เพื่อให้ชุมชนทราบถึงการปฏิบัติตัวให้ปลอดภัยจากสถานการณ์ และสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ ทำให้บทบาทของชุมชนเปลี่ยนจากผู้รอรับความช่วยเหลือไปสู่ผู้ที่มีความกระตือรือร้นจัดการปัญหาด้วยตนเอง และสามารถเปลี่ยนบทบาทเป็นพลเมืองที่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และจัดการอุทกภัยกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ในทุกขั้นตอน และครอบคลุมทุกระยะของสถานการณ์ นอกจากนี้หน่วยงานของรัฐระดับภูมิภาคที่เกี่ยวข้อง อาทิ อำเภอสํานักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ควรมีการประชุมถอดบทเรียนการจัดการอุทกภัยเมื่อสถานการณ์ได้คลี่คลายลง เพื่อเรียนรู้ความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานสำหรับนำไปสู่การปรับปรุงการจัดการอุทกภัยระดับพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบทแวดล้อมและสภาพปัญหาที่แท้จริง

บทสรุปและการวิเคราะห์

น้ำท่วมเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดได้ แต่สามารถหาวิธีลดความรุนแรงและบรรเทาผลกระทบและความสูญเสีย โดยมาตรการป้องกันความเสียหายและบริหารจัดการน้ำท่วมเป็นการพยายามเรียนรู้และเข้าใจในผลกระทบจากน้ำท่วมที่มีต่อชุมชน สังคม เศรษฐกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้คนที่ย้ายอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำและพื้นที่น้ำท่วมถึง ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชนและประชาสังคม จะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยบรรเทาความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยได้มากที่สุด สำหรับแนวทางการป้องกันความเสียหายจากน้ำท่วมและการบริหารจัดการน้ำท่วมควรเป็นการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. สร้างทางด่วนน้ำ (BYPASS) จากปัญหาการระบายน้ำที่เป็นอุปสรรค ควรมีการขุดคลองในแนวตรงตามตำแหน่งช่วงต่าง ๆ ของแม่น้ำหลักของเมือง มุ่งสู่ทะเลโดยสามารถสร้างแนวกันดินและสาธารณูปโภค เช่น ถนน ทางด่วนคร่อมน้ำ โดยเป็นได้ทั้งอุโมงค์น้ำ หรือทางน้ำเปิดโล่ง ซึ่งระหว่างการระบายน้ำอาจมีการสร้างเขื่อน ประตูเปิดปิดตามจังหวะที่เหมาะสมเพื่อรองรับน้ำช่วงอุทกภัยและสามารถแจกจ่ายน้ำในฤดูแล้งได้ สาเหตุของน้ำท่วมส่วนหนึ่งมาจากความคดเคี้ยวของคูคลองทำให้การระบายน้ำของเมืองเป็นไปได้ช้าและ

ใช้เวลายาวนานในการระบายออก ก่อให้เกิดน้ำขัง น้ำนิ่ง น้ำเสียตามลำดับ การสร้างทางด่วนน้ำจะสามารถลดปริมาณน้ำท่วมขังได้

2. สร้างแหล่งน้ำ บึงหนองประจำหมู่บ้าน (แก้มลิง) สาเหตุที่เกิดจากการสร้างหมู่บ้านทับขวางทางน้ำ หรือถมหนองน้ำโบราณ เป็นต้นเหตุของการลดทอนการระบายน้ำช่วงหน้าฝน ควรสร้างข้อกำหนดของทุกหมู่บ้านตามจำนวนหลังคาเรือนที่เหมาะสมซึ่งสามารถระบายน้ำช่วงน้ำหลากของหมู่บ้านได้ มีประตูเปิดปิดน้ำประจำท้องถิ่นเพื่อระบายน้ำออกเข้าสู่ทางด่วนน้ำสายรองและสายหลักต่อไป โดยบึงประจำหมู่บ้านสามารถเป็นทั้งที่พักผ่อนหย่อนใจของชุมชน และสามารถปรับความชันให้ลึกได้มากเพื่อกักเก็บน้ำให้ได้มากที่สุด

3. การขุดลอกคูคลองและการสร้างกำแพงกันดิน การที่แม่น้ำบางสายตื้นเขินมากขึ้นอันเกิดจากการทิ้งขยะของชุมชน การทับถมของตะกอนดินทราย เป็นเหตุทำให้แม่น้ำลำคลองไม่สามารถระบายน้ำได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งแม่น้ำบางสายกัดเซาะตลิ่งเพราะไม่ได้ออกแบบกำแพงกันดินเอาไว้ ส่งผลให้เกิดการสะสมตะกอนดินทรายมากขึ้น การขุดลอกคูคลองควรมีการทำอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ และสามารถขุดให้ลึกเพื่อรองรับกับปริมาณน้ำมากที่สุด โดยสร้างกำแพงกันดินตามตำแหน่งน้ำที่ปะทะตลิ่งหนัก ๆ หรือตลอดแนวแม่น้ำลำคลองที่เจออุทกภัยเป็นประจำทุกปี ซึ่งต้องอาศัยงบประมาณมากพอสมควรแต่คุ้มค่าถ้าเทียบกับความสูญเสียจากเหตุการณ์น้ำท่วมในแต่ละปี

4. ปรับสมดุลการอยู่อาศัย โดยให้การศึกษา ปลูกฝังทัศนคติให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างเมืองแบบยั่งยืน วางแผนไม่ให้ชุมชนสร้างบ้านรุกล้ำคูคลองสาธารณะ การสร้างความเท่าเทียมของบ้านและชุมชนต่อการอยู่อาศัยร่วมกัน ปัญหาการถมที่สูงของคนรวยล้อมที่คนจน ควรมีช่องระบายน้ำร่วมใต้ดินที่ไม่ก่อให้เกิดแอ่งกระทะหลังน้ำหลาก โดยควรมีการศึกษาเรื่องเมืองทั้งระบบตั้งแต่กฎหมายผังเมืองและกฎหมายอื่นในความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล

5. ปลูกต้นไม้ ปลูกป่า เพิ่มปริมาณต้นไม้บริเวณต้นน้ำของภาคเหนือเพื่อดูดซับน้ำ ลดทอนกำลังน้ำจากภูเขาสูง ปรับสมดุลของสภาพแวดล้อมโดยบรรจุอยู่ในระบบการศึกษาเพื่อปลูกฝังทัศนคติให้ประชาชนมีส่วนร่วม เล็งเห็นถึงปัญหาระดับชาติ ร่วมกันออกกฎหมายบังคับใช้สำหรับเมือง ชุมชนหมู่บ้าน เช่น เพิ่มเต็มร้อยละสัดส่วนของสวนและต้นไม้ที่มากขึ้น มีการให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่ทุกชุมชน เช่น รางวัลชุมชนดีเด่นด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดระบบน้ำอย่างมี

ประสิทธิภาพ โดยจัดสรรงบประมาณในสัดส่วนที่เหมาะสม

ยุติธรรม ในขณะที่มีการปรับโทษกับชุมชนที่สร้างความเชื่อมโยงพร้อมด้วยเช่นกัน โดยเป็นการบริหารจัดการภายใต้แนวคิด “ความรับผิดชอบร่วม”

6. วางแผนผังเมืองใหม่เพื่ออนาคต การออกแบบผังเมืองต้องศึกษาทุกมิติ ทั้งศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ การจราจร สภาพอากาศ และการเปลี่ยนแปลงของโลก เศรษฐกิจ การศึกษา สังคม และรวบรวมข้อมูลสำหรับการสร้างเป็นโมเดลเมืองในพื้นที่ โดยมองการสร้างอย่างมีทิศทาง มีกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจน และเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็น การทำประชาพิจารณ์เป็นระยะ ๆ ระดมความเห็นจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมในการสร้างเมืองป้องกันน้ำท่วมอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของบทสรุปในประเด็นที่สำคัญ หากผู้อ่านมีความสนใจต้องการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม สามารถสืบค้นได้ตาม QR Code ที่แนบมาท้ายบทความนี้

บรรณานุกรม

กรมชลประทาน. (2556). **มาตรการบริหารจัดการภัยน้ำท่วม**. สืบค้น 30 กันยายน 2567 จาก <https://water.rid.go.th/hydhome/hydmag/journal/September-1-6-56.pdf>

การออกแบบแก้ปัญหาน้ำท่วมอย่างยั่งยืน. (2554). สืบค้น 30 กันยายน 2567 จาก <https://www.scimath.org/article-science/item/2488-2011-11-19-15-55-37>

ชูโชค อายุพงศ์. (ม.ป.ป.). **มาตรการบริหารจัดการน้ำท่วม**. สืบค้น 30 กันยายน 2567 จาก <https://cmblockage.cmfightflood.com/pdf/flood-manage.pdf>

‘วิกฤตน้ำท่วม’ ภัยพิบัติที่เลี่ยงไม่ได้... อาจารย์ มธ. แนะนำสิ่งสำคัญคือ ‘เตรียมพร้อม และป้องกัน’. (2567). สืบค้น 26 กันยายน 2567 จาก <https://tu.ac.th/thammasat-120967-public-health-flood-guidelines>

ศิริมา จิตต์จรัส, และ มธุวีริญ์ เกตุสิงห์น้อย. (2555). วิกฤตน้ำ (water crisis) กับการเรียนรู้ตลอดชีวิต. **วารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร**, 8(2), 23-46.

ศิริมอร ยงพานิช. (2566). การจัดการอุทกภัยโดยชุมชน: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง. **วารสารสหวิทยาการ สังคมศาสตร์และการสื่อสาร**, 6(1), 106-115.

สำนักบริหารจัดการน้ำและอุทกวิทยา. (2566). **แผนป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ (ฤดูฝน). พ.ศ. 2566**. สืบค้น 30 กันยายน 2567 จาก <https://water.rid.go.th/hwm/wmoc/planing/wet/protect2566.pdf>

หลักการให้ความช่วยเหลือและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัย. (2553). สืบค้น 27 กันยายน 2567 จาก https://www.m-society.go.th/news_view.php?id=1727

ศึกษารายละเอียดของรายงานวิจัยได้ที่

การบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในจังหวัดปทุมธานี

วิจัยโดย มหาวิทยาลัยปทุมธานี
เรียบเรียงโดย อัญชลี จวงจันทร์
วิทยาการชำนาญการพิเศษ

น้ำท่วมเป็นภัยธรรมชาติที่สร้างความเสียหายส่งผลให้เกิดความสูญเสียในหลายพื้นที่ทั่วโลก ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วมต้องเผชิญกับความยากลำบากและความสูญเสียบ้านเรือน ได้รับความเสียหายหรือสูญเสียที่อยู่อาศัยอันเนื่องมาจากการถูกน้ำพัดพา ต้องกลายเป็นคนไร้บ้านหรือแม้แต่การพรากชีวิตคนในครอบครัวไปอย่างไม่หวนกลับ

บทนำ

การจัดทำแผนการพัฒนาลุ่มน้ำในระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัดและระดับภาค รวมทั้งการปรับปรุงแผนงาน ระยะปานกลาง เป็นการดำเนินงานตามแนวทางการขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์กรมชลประทาน ภายใต้หัวข้อที่ 2 เรื่องการปรับปรุง กระบวนการจัดทำแผนงานและงบประมาณทั้งระบบ ซึ่งมี เป้าหมายที่ผลักดันให้กระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำของ กรมชลประทาน มีแนวทางที่ชัดเจน สอดคล้องกับแผน ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ นโยบายของกระทรวง เกษตรและสหกรณ์และแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นการวางแผน การพัฒนาในระดับจังหวัด

การจัดการทรัพยากรน้ำท่ามกลางบริบทที่มีความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม โดยการใช้ น้ำและการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคเหนือ ตอนล่างเป็นพื้นที่ที่มีความต้องการน้ำสูงเนื่องจากมีระบบ ชลประทานที่สมบูรณ์ เกษตรกรสามารถทำการเพาะปลูก ได้ถึงปีละสามครั้ง ซึ่งต่างจากพื้นที่ที่มีระบบชลประทานไม่ สมบูรณ์ เช่น ภาคเหนือตอนบนและภาคใต้ความต้องการใช้ น้ำโดยรวมประกอบด้วยการใช้น้ำเพื่อการเกษตรเป็นการใช้ น้ำจากอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก ผ่านระบบชลประทาน การใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและ การท่องเที่ยวซึ่งมีความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นตามจำนวน นักท่องเที่ยวที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง การใช้น้ำ เพื่ออุตสาหกรรมในพื้นที่ หลักที่มีโรงงานและกลุ่ม อุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง การใช้น้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศ เช่น ปริมาณความต้องการ เพื่อการรักษาระบบนิเวศในฤดูแล้ง นอกจากนี้ การขาด การประสานการทำงานเชิงบูรณาการระหว่างส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดกับการบริหารจัดการน้ำในเขื่อน น้ำในคลอง ชลประทานของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กรมชลประทาน กระทรวงมหาดไทยที่มีราชการส่วนภูมิภาค จังหวัด อำเภอก และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็น สาเหตุหลักที่ทำให้เกิดน้ำท่วมในประเทศไทย ดังนั้น การวิจัยเรื่องนี้จึงเป็นการนำเสนอรูปแบบการบริหาร จัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมที่มีประสิทธิภาพ โดยถอด บทเรียนและนำผลไปใช้ในการบูรณาการแก้ไขปัญหา น้ำท่วมของจังหวัดปทุมธานีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทและความต้องการของ ท้องถิ่นในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ของ การบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการ แก้ไขปัญหาน้ำท่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาวิจัย สามารถสรุปประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. บทบาทและความต้องการของท้องถิ่นในการ บริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม พบว่าในระดับประเทศ ภูมิภาคและท้องถิ่นขาดการเปลี่ยนแปลงเชิงสถาบัน ทั้งในเรื่องกฎ กติกาเกี่ยวกับทางเลือกร่วมกันของสังคมและ กฎหมายระดับพระราชบัญญัติขึ้นไป ยังขาดเครื่องมือ ในการควบคุมการใช้ที่ดิน นอกจากนี้ในการรวมศูนย์ อำนาจบริหารทรัพยากรน้ำไว้ที่ส่วนกลาง โดยมีการจัดการ ที่กระจัดกระจาย คือ การจัดการทรัพยากรน้ำเป็นอำนาจ หน้าที่ของกรมชลประทาน และกรมทรัพยากรน้ำบาดาล การจัดการน้ำเสียเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น และกรมควบคุมมลพิษ การใช้ที่ดินเป็นอำนาจ หน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยและองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ส่วนการก่อสร้างเป็นอำนาจหน้าที่ของ

กระทรวงคมนาคมและกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. ปัจจัยที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ของการบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาคและการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่าก่อนเกิดภัยน้ำท่วมมีการรวมอำนาจ งบประมาณและทรัพยากรไว้ที่ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมาก ในขณะที่การบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในชุมชนท้องถิ่นทำได้เพียงระดับหนึ่ง เพราะต้องบริหารความเสี่ยงและความไม่แน่นอนจากทรัพยากรและงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด การบูรณาการระหว่างหน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค มีการดำเนินการเพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงจากน้ำท่วมมีน้อย โดยเฉพาะการประสานความร่วมมือด้วยความสามัคคีในการเตรียมความพร้อมของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพราะแต่ละหน่วยราชการต่างมีวิสัยทัศน์ การวางแผนและกรอบสถาบันแตกต่างกัน ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อความสามารถในการรับมือกับการบริหารจัดการในชุมชน หรือสังคมที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมได้

3. แนวทางการบริหารจัดการน้ำท่วมของจังหวัดปทุมธานี พบว่าแนวทางการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมของจังหวัดปทุมธานีอันเกิดจากสภาวะโลกร้อน การปรับเปลี่ยนฤดูกาลจากธรรมชาติ ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า การเติบโตอย่างรวดเร็วของเมืองโดยไม่ได้มีการวางแผนอย่างละเอียดถี่ถ้วน การสร้างโครงการหมู่บ้านโดยไม่รอบคอบ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งมีแนวทางไม่เหมือนกัน บางแห่งมีการถมดินทับแหล่งน้ำ การทิ้งขยะส่งผลให้เกิดการอุดตันของท่อระบายน้ำไปจนถึงแม่น้ำลำคลองที่สกปรก พฤติกรรมการสร้างบ้านรุกล้ำน้ำลำคลอง นอกจากนั้น ยังขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบในการรับมือกับปัญหาน้ำท่วม

4. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย คือ 1) รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณไปสู่ท้องถิ่นเพื่อเตรียมป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมให้เพิ่มมากขึ้น 2) ควรเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการวางแผนระยะยาวและการลงทุนในภัยพิบัติน้ำท่วม การลดความเสี่ยง ความท้าทายที่เผชิญในการบรรเทาผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วม และ 3) เสริมสร้างการกำกับดูแลความเสี่ยงส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น โดยการจัดทรัพยากรทางการเงินให้สอดคล้องกับเป้าหมายการลดความเสี่ยงการจัดตั้งระบบการเตือนภัยล่วงหน้า

บทสรุปและการวิเคราะห์

น้ำท่วมไม่ได้เกิดจากธรรมชาติเพียงอย่างเดียว หากแต่เกิดจากปัญหาการบริหารจัดการน้ำ รวมทั้งปัญหาการใช้ที่ดินที่ขาดการควบคุม ในขณะที่แนวทางการแก้ไขของภาครัฐยังคงเน้นสิ่งก่อสร้างเป็นหลัก โดยแนวทางการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม ต้องคำนึงถึงสภาพการจัดการ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการทรัพยากรน้ำ ดังนั้น เมื่อเกิดน้ำท่วมจะส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่พื้นที่เกษตรกรรม และส่งผลให้ประชาชนได้รับความสูญเสียทรัพย์สิน รวมทั้งสูญเสียชีวิต ดังนั้นการช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชนเรื่องที่พักอาศัยและอาหาร หลังจากน้ำลดลง การฟื้นฟูสภาพพื้นที่และการเยียวยาความเป็นอยู่จากภาครัฐจึงเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งในการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม คือ 1) การก่อสร้างคันกันน้ำ เพื่อป้องกันน้ำท่วม ซึ่งเป็นวิธีการดั้งเดิมเพื่อป้องกันไม่ให้น้ำล้นตลิ่งเข้าท่วมในพื้นที่ต่าง ๆ 2) การก่อสร้างทางผันน้ำเพื่อผันน้ำทั้งหมดหรือบางส่วนที่ล้นตลิ่งท่วมท้นให้ออกไป โดยการก่อสร้างทางผันน้ำหรือชุดคลองสายใหม่เชื่อมต่อกับลำน้ำที่มีปัญหาน้ำท่วม โดยให้น้ำไหลไปตามทางผันน้ำที่ขุดขึ้นใหม่ไปลงลำน้ำสายอื่น หรือระบายออกสู่อ่าวตามความเหมาะสม 3) การปรับปรุงและตกแต่งทางระบายน้ำเพื่อให้น้ำท่วมทะเลสามารถไหลไปตามลำน้ำได้สะดวกหรือช่วยให้กระแสน้ำไหลเร็วยิ่งขึ้น อันเป็นการบรรเทาความเสียหายจากน้ำท่วมซึ่งได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดน้ำท่วม หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการบริหารจัดการ การจัดเตรียมสถานที่รองรับผู้อพยพที่ต้องย้ายจากที่อยู่เดิม มีการจัดระเบียบในพื้นที่รองรับการอพยพ ขนย้ายผู้ประสบภัยและทรัพย์สิน การรักษาพยาบาลผู้ป่วย การสำรวจที่พักอาศัยที่เสียหายของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงมีการดำเนินการฟื้นฟูบูรณะและซ่อมแซมที่อยู่อาศัยเพื่อแก้ไขเยียวยาความเสียหายในทรัพย์สินของประชาชน และภายหลังจากเกิดอุทกภัยต้องมีการช่วยเหลือเพื่อฟื้นฟูและเยียวยาความเสียหายเบื้องต้นภายหลังที่เหตุอุทกภัยได้สิ้นสุดลงตามแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหามหาภัย

จากข้อมูลและข้อค้นพบดังกล่าว การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมควรประกอบด้วย

1. รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณจากงบกลางเร่งด่วนฉุกเฉิน ไปสู่ท้องถิ่นเพื่อเตรียมป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อการฟื้นฟูและบูรณะรวมทั้งการเยียวยาความเสียหายหลังจากเกิดปัญหาน้ำท่วมให้กับประชาชน

2. ในการแก้ไขปัญหาหน้าท่วม ควรให้ความสำคัญกับการวางแผนระยะยาวและการลงทุนในภัยพิบัติหน้าท่วม การลดความเสี่ยง ความเสียหายที่เผชิญในการบรรเทาผลกระทบจากภัยพิบัติหน้าท่วมในหลายแง่มุม ตั้งแต่การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ การเตรียมความพร้อมที่ไม่เพียงพอ เช่น การขุดลอกแม่น้ำ คูคลองหนอง บึง

3. ควรมีการตั้งคณะทำงานติดตามสถานการณ์อุทกภัย ภายใต้ส่วนกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เพื่อทำหน้าที่เฝ้าระวัง ติดตามสภาพอากาศ สถานการณ์น้ำ/เหตุการณ์ที่อาจส่งผลให้เกิดสาธารณภัยในช่วงฤดูฝน เพื่อให้เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจของผู้อำนาจการแต่ละระดับ พร้อมทั้งกำหนดแนวทางการป้องกันน้ำท่วม และกำหนดแนวทางในการแจ้งเตือนภัยให้ประชาชนทราบการดำเนินการของจังหวัดอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันความตื่นตระหนก หรือข่าวสารในทางลบ ทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของบทสรุปในประเด็นที่สำคัญ หากผู้อ่านมีความสนใจต้องการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม สามารถสืบค้นได้ตาม QR Code ที่แนบมาท้ายบทความนี้

บรรณานุกรม

- กมลพร เข้มย้อย. (2565). แนวทางการบริหารจัดการน้ำท่วมในเขตกรุงเทพมหานคร. สืบค้น 24 ตุลาคม 2567 จาก https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2022/TU_2022_5803010692_5460_26250.pdf
- มหาวิทยาลัยปทุมธานี. (2566). การบริหารจัดการแก้ไขปัญหาหน้าท่วมในจังหวัดปทุมธานี. สืบค้น 24 ตุลาคม 2567 จาก <http://soo7.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/article/view/3976/2401>
- ศุภวิชัย มีศิริพันธ์ุ, และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับมือปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ตำบลปากแคว อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย. สืบค้น 28 ตุลาคม 2567 จาก [file:///C:/Users/User/Downloads/16+E0%B8%A8%E0%B8%B8%E0%B8%A0%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%8A%E0%B8%8D%E0%B9%8C%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/16+E0%B8%A8%E0%B8%B8%E0%B8%A0%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%8A%E0%B8%8D%E0%B9%8C%20(3).pdf)
- ศุภสิทธิ์ แก้วเดชะ. (2562). การบริหารจัดการกรณีเกิดอุทกภัยของเทศบาลตำบลนาโพธิ์ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร. สืบค้น 28 ตุลาคม 2567 จาก <https://fulltext.rmu.ac.th/fulltext/2562/M127009/Kaewdacha%20Suppasan.pdf>
- สมิตตานันท์ ไชยคำ และคณะ. (2566). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการปัญหาอุทกภัย หมู่ที่ 2 บ้านโรงวัว (ศรีบุญเรือง) ในเขตเทศบาลตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. สืบค้น 29 ตุลาคม 2567 จาก [file:///C:/Users/User/Downloads/3%20\(5\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/3%20(5).pdf)

สนธิ วงษา. (2565). การศึกษาด้านแหล่งน้ำเพื่อการจัดการความเสี่ยงน้ำท่วมของลุ่มน้ำปิง-น่านและเจ้าพระยาเชิงกลยุทธ์. สืบค้น 29 ตุลาคม 2567 จาก [file:///C:/Users/User/Downloads/worathepsa1,+1330-%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%89%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%A%E0%B8%A1%E0%B8%9A%E0%B8%B9%E0%B8%A3%E0%B8%93%E0%B9%8C-23290-1-11-20220715%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/worathepsa1,+1330-%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%89%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%A%E0%B8%A1%E0%B8%9A%E0%B8%B9%E0%B8%A3%E0%B8%93%E0%B9%8C-23290-1-11-20220715%20(2).pdf)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี. (2566). แผนเผชิญเหตุอุทกภัย พ.ศ. 2566 องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี. สืบค้น 27 พฤศจิกายน 2567. จาก https://pathumpao.go.th/wp-content/uploads/2024/02/1.3files_44953_1.pdf

ศึกษารายละเอียดของรายงานวิจัยได้ที่

การวิเคราะห์เชิงสถาบันของระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับอุทกภัยในประเทศไทย กรณีศึกษาอุทกภัยจากอิทธิพลพายุโซนร้อนปาบึก พ.ศ. 2562 ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิจัยโดย ธวัชชัย ปาละคะมาน
เรียบเรียงโดย วิลาสิณี ฉายรัตน์ตระกูล
วิทยาการชำนาญการพิเศษ

เมื่อเทียบความเสียหายที่เกิดขึ้นระหว่างพายุโซนร้อนแฮเรียตที่เคยเคลื่อนขึ้นฝั่งบริเวณอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อปี พ.ศ. 2505 ที่มีผู้เสียชีวิต 911 คน กับพายุโซนร้อนปาบึกที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2562 ที่มีผู้เสียชีวิต 4 คน พบว่าแม้พายุโซนร้อนปาบึกมีความรุนแรงใกล้เคียงกับพายุโซนร้อนแฮเรียต กล่าวคือ ความรุนแรงของพายุอยู่ในระดับพายุโซนร้อนที่ความเร็วประมาณ 75 กิโลเมตรต่อชั่วโมงนั้น ไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินรุนแรงเทียบเท่าในอดีต จึงนับเป็นความน่าสนใจการศึกษากลไกการบริหารจัดการภัยพิบัติในกรณีนี้เป็นอย่างยิ่ง

บทนำ

การเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning) นับเป็นองค์ประกอบสำคัญในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ เนื่องจากการเตือนภัยล่วงหน้าสามารถปกป้องและป้องกันการสูญเสียชีวิต ตลอดจนลดผลกระทบทางเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ การเตือนภัยล่วงหน้าจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องมีส่วนประกอบต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงการเชื่อมโยงกลไกการเตือนภัยล่วงหน้าไปยังชุมชนและผู้คนในระดับพื้นที่อย่างทั่วถึงและครบวงจร ทั้งในเชิงโครงสร้างพื้นฐานของการเตือนภัยล่วงหน้า การให้การศึกษาย่างสาธารณะ การสร้างการรับรู้และความตระหนักต่อความเสี่ยงภัยพิบัติ ตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารการเตือนภัยล่วงหน้า โดยส่วนประกอบเหล่านี้ถือว่ามีค่าเป็นอย่างยิ่งในฐานะหลักประกันถึงความพร้อมของการเตือนภัยล่วงหน้าที่มีประสิทธิภาพก่อนภัยจะเกิดขึ้น

สำหรับประเทศไทย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทยในฐานะหน่วยงานกลางของประเทศ (National Focal Agency) ที่ดำเนินงานสอดคล้องกับการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าจำแนกตามชนิดภัยต่าง ๆ ไม่น้อยกว่า 12 หน่วยงานหลัก ได้แก่ 1. กรมอุตุนิยมวิทยา 2. กรมชลประทาน 3. กรมทรัพยากรธรณี 4. กรมทรัพยากรน้ำ 5. การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย 6. กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช 7. สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร 8. สำนักฝนหลวงและการบินเกษตร 9. กรมควบคุมมลพิษ 10. กรมอุทกศาสตร์ 11. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และ 12. ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ

หากพิจารณาถึงความเสี่ยงภัยพิบัติ (Disaster Risk) ของประเทศไทยนั้น พบว่าหลายทศวรรษที่ผ่านมา อุทกภัยถือเป็นธรรมชาติที่มีความถี่และความรุนแรงสูงกว่าภัยธรรมชาติอื่น ๆ อย่างมีนัยยะสำคัญด้วยทำเลทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งอยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตรทำให้ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมทั้งมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่ส่งผลให้มีฝนตกชุกเป็นประจำจนนำไปสู่การก่อให้เกิดอุทกภัยอยู่บ่อยครั้ง ประเทศไทยตั้งอยู่ท่ามกลางระหว่างบริเวณแหล่งกำเนิดของพายุหมุนเขตร้อนทั้งสองด้าน กล่าวคือ ด้านตะวันออก คือ มหาสมุทรแปซิฟิกและทะเลจีนใต้ ส่วนด้านตะวันตก คือ อ่าวเบงกอลและทะเลอันดามัน โดยพายุมีโอกาสเคลื่อนจากมหาสมุทรแปซิฟิก และทะเลจีนใต้เข้าสู่ประเทศไทยทางด้านตะวันออกมากกว่าทางตะวันตก

ทั้งนี้ อิทธิพลของพายุหมุนเขตร้อนที่เคลื่อนที่เข้าสู่ประเทศไทยมีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดอุทกภัยในหลายพื้นที่ที่ตลอดหลายปีที่ผ่านมา ดังเช่น พายุแกมมี (2555) พายุไต้ฝุ่นรามสูร (2557) พายุโซนร้อนเตียนหมู่ (2559) พายุโซนร้อนปาบึก (2562) ในส่วนของพายุโซนร้อนปาบึกนั้น กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ได้สรุปสถานการณ์อุทกภัยจากอิทธิพลของพายุโซนร้อนปาบึกไว้ กล่าวคือ ส่งผลกระทบต่อให้เกิดอุทกภัยตั้งแต่วันที่ 3-7 มกราคม 2562 มีพื้นที่ได้รับผลกระทบทั้งสิ้น 23 จังหวัด 97 อำเภอ 454 ตำบล 2,887 หมู่บ้าน 133 ชุมชน ประชาชนได้รับผลกระทบ 222,737ครัวเรือน 720,885 คน เสียชีวิต 4 ราย ประกอบด้วย จังหวัดนครศรีธรรมราช 2 ราย และจังหวัดปัตตานี 2 ราย โดยหน่วยงานภาครัฐได้จัดให้มีจุดอพยพสำหรับเหตุการณ์ในครั้งนี้ทั้งสิ้น 123 จุด

เมื่อเทียบความเสียหายที่เกิดขึ้นระหว่างพายุไซร่อนร้อน แอเรียตที่เคยเคลื่อนขึ้นฝั่งบริเวณอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อปี 2505 ที่มีผู้เสียชีวิต 911 คน กับพายุไซร่อนปาบิกที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ปี 2562 ที่มีผู้เสียชีวิต 8 คน พบว่าแม้พายุไซร่อนปาบิกมีความรุนแรงใกล้เคียงกับพายุไซร่อนแอเรียต กล่าวคือ ความรุนแรงของพายุอยู่ในระดับพายุไซร่อนที่ความเร็วประมาณ 75 กิโลเมตรต่อชั่วโมง มิได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินรุนแรงเทียบเท่าในอดีต จึงนับเป็นความน่าสนใจในการศึกษากลไกการบริหารจัดการภัยพิบัติในกรณีนี้เป็นอย่างยิ่ง

นับตั้งแต่เหตุการณ์พายุไซร่อนปาบิกคลี่คลายและสถานการณ์กลับคืนสู่ภาวะปกติแล้ว หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ตลอดจนสื่อมวลชนของประเทศไทยได้สะท้อนบทเรียนการบริหารจัดการในทิศทางสอดคล้องกันว่าเป็นหนึ่งในเหตุการณ์ภัยธรรมชาติที่มีการรับมือที่ดี มีการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

ดังนั้น ความสำเร็จของการรับมืออุทกภัยของทุกภาคส่วนจึงเป็นมูลเหตุสำคัญต่อการให้มีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงสถาบันของระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับอุทกภัยในประเทศไทย กรณีศึกษา อุทกภัยจากอิทธิพลพายุไซร่อนปาบิก พ.ศ. 2562 ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับอุทกภัยอันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทย ในการพัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับอุทกภัยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทบทวนบริบทและแนวคิดระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับอุทกภัยที่มีในประเทศไทยและต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการของระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับอุทกภัยของประเทศไทยในเหตุการณ์อุทกภัยจากอิทธิพลพายุไซร่อนปาบิกในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อเสนอข้อเสนอนโยบายต่อการเสริมสมรรถนะกลไกเชิงสถาบันของระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับอุทกภัยของประเทศไทยในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชให้มีความสอดคล้องกับหลักแนวคิดระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับอุทกภัยแบบครบวงจร (End to End Flood's Early Warning Systems)

ผลการวิจัย สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1. บริบทและแนวคิดระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับอุทกภัยที่มีในประเทศไทยและต่างประเทศ เมื่อพิจารณาโครงสร้างเชิงสถาบันของระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับอุทกภัยเทียบเคียงกับกระบวนการแจ้งเตือนภัยตามกลไกที่ระบุในแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญ คือ 1) การเฝ้าระวังและการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า 2) การแจ้งเตือน 3) การตอบสนองต่อสถานการณ์ และ 4) การอพยพประชาชน พบว่า บทบาทหน้าที่ ของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายนั้น กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ถูกกำหนดบทบาท อำนาจและหน้าที่ในลักษณะการรวมศูนย์ การตัดสินใจภายใต้กลไกการบริหารราชการส่วนกลางและภูมิภาคของกระทรวงมหาดไทย กล่าวคือ กระบวนการเตือนภัยล่วงหน้ายึดโยงกับรูปแบบการตัดสินใจของการบริหารจัดการภัยพิบัติของประเทศอย่างเป็นทางการ นอกจากนี้ กฎกระทรวงการแบ่งส่วนราชการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยกรมอุตุนิยมวิทยา กรมทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กรมอุทกศาสตร์ (กองทัพเรือ) และสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ กำหนดสาระสำคัญโดยสังเขปให้สนับสนุนกระบวนการเตือนภัยต่าง ๆ ต่อสาธารณชนอย่างอิสระ จึงส่งผลสำคัญให้ในภาพรวมแล้ว เครือข่ายการเตือนภัยล่วงหน้าจากภาครัฐของไทยสามารถดำเนินการได้จากหลายหน่วยงานตามประเภทภัยที่แต่ละหน่วยงานมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งมีความแตกต่างกับในหลายประเทศที่ศึกษา โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นและฟิลิปปินส์ ที่มีเพียงหน่วยงานเดียวในการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายและจัดการกระบวนการเตือนภัยในห่วงระยะ (Phase) ต่าง ๆ อย่างเป็นเอกภาพ ซึ่งส่งผลให้ประชาชนสามารถรับฟังข่าวสารจากแหล่งข้อมูลหรือการแจ้งข่าวเตือนภัยจากหน่วยงานเดียวได้ โดยไม่เกิดความสับสนจากข้อมูลจากหลายแหล่งเช่นที่ประเทศไทยเผชิญ

2. การบริหารจัดการของระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับอุทกภัยของประเทศไทยในเหตุการณ์อุทกภัยจากอิทธิพลพายุไซร่อนปาบิกในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาพรวมของเครือข่ายอยู่ในลักษณะแบบผสม (Hybrid Topology) ที่เป็นการผสมผสานระหว่างเครือข่ายตารางแบบบางส่วน (Partial Mesh Network) ในลักษณะที่มีการรวมศูนย์ อำนาจของปฏิสัมพันธ์ในลักษณะการประสานงานผ่านการสั่งการ ขอความร่วมมือ และแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการเตือนภัย โดยมีจุดศูนย์กลางอยู่ที่

1) กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยส่วนกลางและสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด นครศรีธรรมราช 2) กรมอุตุนิยมวิทยา 3) สำนักงานรัฐมนตรีและเครือข่ายที่เข้าถึงได้หลายช่องทางที่ไม่สมบูรณ์ (Multiple Incomplete Networks) ซึ่งเครือข่ายในลักษณะนี้มีข้อได้เปรียบ คือ 1) การสื่อสารที่เกิดขึ้นสามารถดำเนินการได้หลายช่องทาง 2) ชัดความสามารถในการส่งต่อข้อมูลการเตือนภัยสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากมีช่องทางอย่างหลากหลาย อย่างไรก็ตาม ข้อเสียคือ 1) หากแต่ละหน่วยงานไม่มีการประสานงานในแนวราบอย่างชัดเจนอาจก่อให้เกิดความผิดพลาดในการสื่อสารได้โดยง่าย 2) หากไม่มีการระบุบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจนจะทำให้เกิดการทำงานที่ทับซ้อนซึ่งนำไปสู่การใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพตลอดจนการขาดเอกภาพในการส่งมอบข้อความเตือนภัยไปยังพื้นที่เสี่ยงภัย

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการเสริมสมรรถนะกลไกเชิงสถาบันของระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับอุทกภัยของประเทศไทยในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชให้มีความสอดคล้องกับหลักแนวคิดระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับอุทกภัยแบบครบวงจร

3.1 กลไกเชิงสถาบันของประเทศไทย

3.1.1 การกำหนดให้มียุทธศาสตร์ด้านการเตือนภัยล่วงหน้าของประเทศไทยเป็นการเฉพาะ โดยสอดคล้องกับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ

3.1.2 บทบาทในเชิงรุกของคณะกรรมการบริหารระบบเตือนภัยพิบัติแห่งชาติและคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) ในการกำหนดทิศทางและกำกับดูแลการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านการเตือนภัยของประเทศให้มีเอกภาพ ลดความทับซ้อนและการเชื่อมโยงระหว่างกัน

3.1.3 ควรจัดให้มีพื้นที่กลาง (Platform) เพื่อการปฏิสังสรรค์ในการเรียนรู้ด้านการเตือนภัยล่วงหน้าระหว่างส่วนกลาง ภูมิภาคและท้องถิ่นอย่างเป็นทางการ

3.1.4 การจัดให้มีระบบส่งข้อความเตือนภัยแห่งชาติ (National Alert System) ในรูปแบบ Cell broadcast

3.2 ส่วนกลาง

3.2.1 การสร้างเส้นทางการพัฒนาองค์กร (Organization development roadmap) และยกระดับขีดความสามารถองค์กรด้านการเตือนภัยของประเทศไทย

3.2.2 การกำหนดขั้นตอนปฏิบัติมาตรฐาน (Intergovernmental SOPs) ระหว่างหน่วยงานภาครัฐของเครือข่ายการบริหารจัดการระบบเตือนภัยล่วงหน้าของประเทศไทย

3.3 ส่วนภูมิภาค

3.3.1 การกำหนดปฏิทินฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านการเตือนภัยตามความเสี่ยงเฉพาะพื้นที่แบบบูรณาการในระดับจังหวัดให้สอดคล้องกัน

3.3.2 เสนอให้แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดหรือแผนสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉินของกลุ่มจังหวัดกำหนดขั้นตอนปฏิบัติมาตรฐานการเตือนภัยระหว่างกัน

3.3.3 การเสริมสร้างบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ด้านการเตือนภัยของหน่วยงานในระดับภูมิภาคเป็นผู้ถ่ายทอดมาตรฐานสู่พื้นที่อย่างเข้าใจ

3.4 ท้องถิ่น คือ เสนอให้มีการจัดการความรู้การเตือนภัยของท้องถิ่นผ่านกระบวนการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (CBDRM)

บทสรุปและการวิเคราะห์

เมื่อพิจารณาถึงระบบเตือนภัยพิบัติล่วงหน้าของประเทศไทยในการรับมือภัยพิบัติรูปแบบต่าง ๆ อาทิ อุทกภัย วาตภัย ดินโคลนถล่มและน้ำป่าไหลหลาก เพื่อปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งพื้นที่เศรษฐกิจของจังหวัดและประเทศ ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะต่อภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ภาครัฐ ควรเพิ่มการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับระบบเตือนภัยพิบัติทั้งระดับประเทศ ภูมิภาคและจังหวัดจากส่วนกลางไปยังพื้นที่ อาทิ 1) การประชาสัมพันธ์การใช้ระบบเตือนภัยฉุกเฉิน “Cell Broadcast Service: CBS” ที่จะเริ่มใช้ในช่วงต้นปี 2568 พัฒนาขึ้นจากการบูรณาการความร่วมมือของภาครัฐและภาคเอกชน โดยกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (DE) สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช.) กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) และ บริษัท ทรู คอร์ปอเรชั่น จำกัด ระบบเตือนภัยฉุกเฉิน CBS เป็นระบบแจ้งเตือนภัยฉุกเฉินที่ทั่วโลกใช้งานสามารถส่งข้อความเตือนภัยไปยังโทรศัพท์มือถือของผู้ใช้บริการทุกเครื่องทั้งประชาชนไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย ทำให้กลุ่มเป้าหมายข้างต้นสามารถรับข้อความได้พร้อมกันทันที จึงสามารถรับมือกับ

เหตุฉุกเฉินได้อย่างรวดเร็ว โดยสามารถแจ้งเตือนภัยฉุกเฉินได้ 5 ภาษา ทั้งไทย อังกฤษ จีน ญี่ปุ่นและรัสเซีย ด้วยภาษาที่เข้าใจได้ง่าย ไม่ใช่คำศัพท์ทางวิชาการ ครอบคลุมผู้ใช้บริการโทรศัพท์มือถือทุกเครือข่ายในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบโดยไม่จำเป็นต้องลงทะเบียนล่วงหน้า และรองรับ Text to Speech เทคโนโลยีอ่านออกเสียงข้อความแจ้งเตือนสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น และ 2) การใช้ประโยชน์จากระบบติดตามภัยพิบัติที่พัฒนาโดยศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ เมื่อปี 2565 ซึ่งเป็นการลงทุนติดตั้งอุปกรณ์โทรมาตรทั่วประเทศ เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการพยากรณ์ วิเคราะห์สภาพอากาศ และส่งต่อข้อมูลการเตือนภัยพร้อมคำเตือนไปยังแต่ละจังหวัด

2. ภาครัฐโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดทำแผนเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกพื้นที่ให้สอดคล้องกับแผนเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติระดับจังหวัด เนื่องจากแต่ละพื้นที่ประสบภัยพิบัติที่แตกต่างกัน ทำให้มีวิธีการรับมือและการอพยพที่แตกต่างกัน

3. ภาครัฐ ภาควิชาการงานวิจัย ท้องถิ่นและชุมชน ควรประสานความร่วมมือกัน อาทิ กรมอุตุนิยมวิทยา สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน) (สสน.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อจัดทำ 1) แผนอพยพชุมชนและการซ้อมอพยพในกรณีเกิดเหตุภัยพิบัติ และ 2) แบบจำลองภัยพิบัติและข้อมูลแจ้งเตือนภัยพิบัติ เพื่อส่งให้กับท้องถิ่นและชุมชนสร้างกระบวนการเตือนภัยโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Community-Based) เพื่อเริ่มกระบวนการเฝ้าระวังตนเองไปจนถึงการกำหนดพื้นที่ศูนย์อพยพและการเตรียมอพยพออกจากพื้นที่ก่อนที่จะเกิดเหตุ

4. ภาคประชาสังคม ควรนำแนวคิดเครือข่ายชุมชน (Civic Engagement: CE) หรือการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีภาคพลเมืองมาใช้ในการแจ้งเตือนภัยพิบัติเฉพาะพื้นที่ผ่านแอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อช่วยให้พื้นที่เสี่ยงภัยปลอดภัยหรือบรรเทาผลกระทบต่อชีวิตทรัพย์สิน และพื้นที่ได้มากขึ้น โดยให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการรายงานและติดตามเหตุการณ์ได้ทันที

ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของบทสรุปในประเด็นที่สำคัญ หากผู้อ่านมีความสนใจต้องการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม สามารถสืบค้นได้ตาม QR Code ที่แนบมาท้ายบทความนี้

บรรณานุกรม

กรมประชาสัมพันธ์. (7 กรกฎาคม 2567). ระบบแจ้งเตือนภัยฉุกเฉิน “Cell Broadcast Service” ผ่านมือถือ ครั้งแรกในไทย แจ้งเตือนภัยฉุกเฉิน 5 ภาษา เริ่มต้นปี 68. สืบค้น 15 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iiid/304059>

ไทยพีบีเอส. (6 ตุลาคม 2567). ทำไมแผนรับมือภัยพิบัติจึงไร้ประสิทธิภาพ?. สืบค้น 16 ตุลาคม 2567 จาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/environment-56>

ธวัชชัย ปาละคะมาน. (2564). การวิเคราะห์เชิงสถาบันของระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับอุทกภัยในประเทศไทย กรณีศึกษาอุทกภัยจากอิทธิพลพายุโซนร้อนปาบึก พ.ศ. 2562 ในจังหวัดนครศรีธรรมราช. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สภาองค์กรของผู้บริโภค. (15 กันยายน 2567). สภาผู้บริโภค ทวงถาม “ระบบเตือนภัยพื้นที่เสี่ยง” ชี้แจ้งผ่านแอปพลิเคชันไลน์ยังไม่พอ. สืบค้น 16 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.tcc.or.th/flood-emergency-alert/>

อรอุษา พรหมออด, และ อภิวรรณ หวังเจริญไพศาล. (8 ตุลาคม 2567). ถึงเวลาแยกเครื่องระบบเตือนภัยพิบัติ. สืบค้น 15 ตุลาคม 2567 จาก <https://theactive.net/read/disaster-warning-system/>

ศึกษารายละเอียดของรายงานวิจัยได้ที่

การบริหารจัดการภัยพิบัติด้านอุทกภัย

เรียบเรียงโดย ปรียวรรณ สุวรรณสุนัย
วิทยากรชำนาญการพิเศษ

ประเทศไทยมีลักษณะเช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลกที่มีความเสี่ยงจากสาธารณภัย จากข้อมูลโดยกรมอุตุนิยมวิทยา พบว่ามีภัยธรรมชาติหลายประเภทเกิดขึ้นบ่อยครั้งในประเทศไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เช่น พายุหมุนเขตร้อน พายุฝนฟ้าคะนองหรือพายุฤดูร้อน คลื่นพายุซัดฝั่ง ดินโคลนถล่ม อุทกภัย ภัยแล้ง ไฟป่า และหมอกควันแผ่นดินไหวและคลื่นสึนามิ ในรอบหลายสิบปีที่ผ่านมาสาธารณภัยเกิดขึ้นบ่อยครั้ง และหลายเหตุการณ์เกิดขึ้นซ้ำเป็นประจำตามฤดูกาลในช่วงระยะเวลาหนึ่ง จึงทำให้สามารถคาดการณ์และตั้งรับการเกิดสาธารณภัยได้มากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันยังมีสาธารณภัยรูปแบบใหม่หรือสาธารณภัยที่มีรูปแบบเปลี่ยนไปจากเดิมเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวน ทำให้การคาดการณ์เป็นไปได้ยาก มีความไม่แน่นอนสูงและยังคงมีภัยบางประเภทที่สามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่เลือกช่วงเวลา โดยเฉพาะอุทกภัย ซึ่งเป็นภัยพิบัติที่สร้างความเสียหายทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างมาก แม้ว่าจะไม่สามารถป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดได้ แต่ควรมีวิธีการป้องกันให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด ผลของการศึกษาวิจัยมีความเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันในเชิงข้อเสนอแนะว่า การบริหารจัดการปัญหาน้ำท่วมต้องมีการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม โดยเฉพาะการสร้างการมีส่วนร่วมจากประชาชนผู้ได้รับส่วนได้ส่วนเสียจากเหตุการณ์น้ำท่วม มีการมอบหมายให้หน่วยงานภาครัฐ ดำเนินการประสานการทำงานระหว่างหน่วยงานเพื่อสร้างความเป็นเอกภาพเมื่อต้องทำงานลงพื้นที่ การบริหารจัดการงบประมาณที่ต้องคุ้มค่า มีประสิทธิภาพและการพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัยเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างพื้นที่และใช้สำหรับการคาดการณ์เตรียมรับสถานการณ์น้ำท่วม

สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำได้มีการจัดการประชุมวิชาการวิศวกรรมแหล่งน้ำแห่งชาติ ปี 2566 นำเสนอผลศึกษาการป้องกันน้ำท่วมพื้นที่กรุงเทพฯและปริมณฑลตามแผนบรรเทาอุทกภัยเจ้าพระยาตอนล่าง ด้วยการประยุกต์ใช้ซอฟต์แวร์ iRIC เพื่อวิเคราะห์การไหลของแม่น้ำและความแปรผันของพื้นที่น้ำ สำหรับเหตุการณ์อุทกภัยปี 2554 การศึกษาครั้งนี้เป็นการต่อยอดและปรับปรุงการศึกษานำร่องในการวิเคราะห์แผนบรรเทาอุทกภัยเจ้าพระยาตอนล่างของกรมชลประทานเกี่ยวกับผลกระทบของพื้นที่น้ำท่วม พร้อมเสนอแนะสถานการณ์บรรเทาทุกข์เพื่อบรรเทาปัญหาน้ำท่วม หลังจากปรับแผนที่ระดับความสูงของพื้นที่ (DEM) ให้ถูกต้องแล้วได้ทำการปรับเทียบแบบจำลอง พบว่าผลการคำนวณของจำลองและข้อมูลที่ตรวจวัดจริงมีความคล้ายคลึงกันทั้งความลึกและพื้นที่น้ำท่วม กรณีประยุกต์ใช้แผนบรรเทาอุทกภัยเจ้าพระยาตอนล่างของกรมชลประทาน พื้นที่น้ำท่วมลดลงประมาณร้อยละ 7-10 อย่างไรก็ตาม วัฏกรมการบริหารจัดการน้ำจะต้องมีการพิจารณาศึกษาสภาพปัญหาการจัดการน้ำเชิงพื้นที่และเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขได้ตรงต่อความต้องการของแต่ละพื้นที่ด้วย นอกจากนี้ รองศาสตราจารย์ชูโชค อายุพงศ์ ศูนย์วิจัยด้านการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ให้ความเห็นว่า การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมควรมีการปรับแนวคิดเพื่อก้าวนำวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น ควรต้องคิดบนฉากทัศน์ที่เลวร้ายที่สุด (Worst-Case Scenario) ในการเป็นฐานคิดของการวางแผนแก้ปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่เสี่ยงสูง ผลกระทบรุนแรงที่เกิดขึ้นบางกรณีเกิดจากการใช้ข้อมูลและการรับมือภัยในระดับที่คุ้นเคย อย่างไรก็ตาม Medium Scenario ที่ทำจนครบแล้ว แต่สภาพอากาศสุดขั้วยิ่งทำให้ภัยนับแต่จะรุนแรงขึ้น พื้นที่เสี่ยงสูงนอกจากพื้นที่ท่วมซ้ำซาก ยังหมายถึงพื้นที่ล่อแหลมเปราะบาง กรณีอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นกรณีศึกษาที่รัฐบาลควรมีการศึกษาอย่างจริงจัง เพราะมีทั้งความล่อแหลม

เพราะบางที่เลวร้ายที่สุด หมายถึงเพราะบางทั้งด้านองค์ความรู้และการจัดการภัย และล่อแหลมคืออยู่ติดภัย มีการรุกรานทั้งสองฝั่ง (ไทย-เมียนมา) แม้อภัยพิบัติธรรมชาติที่เกิดขึ้นจะลดไม่ได้เพราะโลกร้อน แต่ปัญหาความล่อแหลมเพราะบางสามารถที่จะลดให้เกิดความเสี่ยงน้อยที่สุดได้ เช่นเดียวกับปัญหาดินทรุดที่สะสมมานานส่งผลให้บางส่วนของกรุงเทพฯ อยู่ต่ำกว่าระดับน้ำทะเล 1 เมตร หากเกิดฝนตกหนัก พายุโซนร้อน หรือมีน้ำทะเลหนุนสูง จนไม่สามารถระบายน้ำได้ทันทั่วทั้งที่ จะทำให้กรุงเทพฯ เกิดภาวะน้ำท่วมเฉียบพลัน แม้จะมีความพยายามในการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานบ้าง แต่ยังไม่ได้ทำมากพอ เมื่อมีการจำลองแผนที่น้ำท่วมรุนแรงที่เพิ่มสูงขึ้นจากระดับน้ำทะเลภายในปี 2100 โดยใช้เครื่องมือจาก Climate Central-Coastal Risk Screening Tool พบว่ากรุงเทพฯ และปริมณฑลจะถูกน้ำท่วมตั้งแต่ปี 2030 และในปี 2100 น้ำท่วมจะกินบริเวณภาคกลางและภาคตะวันออก โดยกรุงเทพฯ สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร นนทบุรี นครปฐม ปทุมธานี เกือบทั้งหมดของพระนครศรีอยุธยา นครนายก บางส่วนของปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และเพชรบุรีจะเกิดน้ำท่วม เมื่อรวมกับการละลายของน้ำแข็งขั้วโลกในระดับสูงสุด น้ำทะเลในอ่าวไทยจะสูงขึ้นถึง 5-6 เมตร ทำให้น้ำท่วมเข้ามาในพื้นที่บริเวณอ่าวไทยกินพื้นที่การท่วมในพื้นที่ลุ่มมากถึง 16,000 ตารางกิโลเมตร ซึ่งจะส่งผลให้ลพบุรี สระบุรี และอุทัยธานี กลายเป็นจังหวัดติดชายฝั่งทะเลทันที

จากสภาพการณ์ที่น่าวิตกกรมมาใช้ในการคาดคะเนเพื่อศึกษาการเกิดอุทกภัยและหาแนวทางในการป้องกันปัญหาที่จะเกิดในอนาคต โดยเฉพาะการลดความเปราะบางและล่อแหลมลงนับเป็นประเด็นที่ควรต้องให้ความสำคัญเพื่อลดทอนผลกระทบหรือความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น ทั้งนี้ ได้มีข้อเสนอแนะ คือ 1) ควรวางเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฐานรากที่เชื่อมโยงกับการส่งเสริมอาชีพของประชาชนได้ โดยใช้วิทยาศาสตร์ นวัตกรรม ซึ่งไทยจะพัฒนาและยกระดับได้ต้องพึ่งพางานวิจัยที่เชื่อมโยงไปกับการจัดทำงบประมาณ (หมายความว่า การจัดสรรงบประมาณเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำจะต้องมีงานวิจัยรองรับด้วย) 2) การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้งระดับพื้นที่ ควรมีระบบตรวจสอบ ทบทวนสอบปัญหาในระดับพื้นที่ทั้งในภาวะภัยแล้งและน้ำท่วม 3) พัฒนาด้านเทคนิคในเรื่องการคาดการณ์สภาพอากาศล่วงหน้าที่ต้องดูในพื้นที่ขนาดเล็ก จะเพิ่มศักยภาพรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเพิ่มธรรมาภิบาลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของพื้นที่และของชุมชนได้ 4) ส่งเสริมให้น้ำผลวิจัยไปขยายผลในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ประสบปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้งซ้ำซาก โดยปรับความต้องการและเป้าหมายของแต่ละพื้นที่ให้เหมาะสม และ 5) ต้องสื่อสารให้รัฐบาลเข้าใจว่าระบบบริหารจัดการทรัพยากรน้ำระดับพื้นที่ หัวใจสำคัญไม่ได้อยู่ที่สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) และกรมชลประทานเท่านั้น แต่อยู่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาสังคม จึงต้องมีนโยบายสนับสนุนในระดับท้องถิ่น เช่น งบประมาณ บุคลากร ระบบ ระเบียบ การบำรุงรักษา เพื่อให้มีความพร้อมในการรับมือปัญหาอุทกภัยที่จะเกิดขึ้น

นอกจากนี้ ผลวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย ด้วยแนวคิด SWOT analysis สามารถจำแนกรายด้าน คือ

- จุดแข็ง (Strength) หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานที่มีกลไกการดำเนินงานครอบคลุมและเชื่อมโยงในทุกระดับทั่วประเทศภายใต้ความสอดคล้องกับแผนระดับชาติ นโยบายรัฐบาล และรับทราบความต้องการของประชาชนในระดับพื้นที่โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด และนายอำเภอเป็นแกนกลางในการบูรณาการทุกภาคส่วน โดยใช้กลไกประชารัฐเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานในระดับพื้นที่ โดยมีกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจน และการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีบุคลากรและเครือข่ายมวลชนสนับสนุนการดำเนินงานครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ โดยปัจจัยดังกล่าวจะทำให้การแก้ไขปัญหาอุทกภัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. จุดอ่อน (Weakness) องค์กรภาครัฐมีภารกิจ หลากหลาย ซ้ำซ้อนและยังไม่สอดคล้องกับบริบท การพัฒนาทรัพยากรหรือความต้องการพื้นที่ รวมทั้งยังมีโครงสร้างไม่เอื้อต่อการบูรณาการงานและรองรับ การแข่งขันกับภายนอกในอนาคต การดำเนินงานยังคงดำเนินงานในรูปแบบเอกสาร ขาดการสร้างสรรค นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาองค์กรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงจากบริบทภายนอก การบริหารงานของ จังหวัด/กลุ่มจังหวัดยังเน้นการพัฒนาแยกส่วนภายในขอบเขตของตน ขาดความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ และการพัฒนาร่วมกันในลักษณะข้ามกระทรวงและข้ามพื้นที่ การบริหารงานระหว่างหน่วยงานภายในองค์กร มีลักษณะแยกส่วนและขาดการบูรณาการระบบพื้นฐานร่วมกัน ระบบการติดตามและประเมินผล การดำเนินงานระหว่างส่วนกลางและภูมิภาค รวมทั้งระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เกิด การบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ

3. โอกาส (Opportunity) รัฐบาลทุกรัฐบาลให้ความสำคัญในการดำเนินการแก้ไขปัญหาอุทกภัย และ ได้มอบหมายภารกิจให้ภาครัฐที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยบูรณาการร่วมกันในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ตามภารกิจขององค์กรไว้อย่างชัดเจนซึ่งเอื้อต่อการ ปฏิบัติงาน เช่น พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ถือเป็นโอกาสที่จะทำให้การแก้ไขปัญหาอุทกภัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. อุปสรรค (Threat) ความขัดแย้งทางความคิดของประชาชนในระดับพื้นที่ต่อการดำเนินงาน ตามนโยบายหรือแนวทางที่กำหนดไว้โดยรัฐบาล รวมถึงการบูรณาการความร่วมมือ/แผนงาน/โครงการกับ หน่วยงานต่าง ๆ ยังขาดความเชื่อมโยงและมองปัญหาแบบแยกส่วน ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการดำเนินงาน ประชาชนบางส่วนในพื้นที่ได้รับข้อมูลข่าวสารไม่เพียงพอหรือไม่ถูกต้อง

ผลของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วย SWOT analysis ของการจัดการปัญหาอุทกภัยโดยรัฐ ได้สะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและนำไปสู่ข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาที่ได้จากผลการวิจัยข้างต้น นอกจากนี้ ต้องมีการถอดบทเรียนการจัดการอุทกภัยที่ผ่านมาศึกษาเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาระบบ การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่ต้องทำทั้งระบบ ตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุ ดังนั้น การเตรียมทรัพยากรแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน การใช้กลไก ระดับนโยบายและระดับปฏิบัติในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยทั้งระบบ ตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับ พื้นที่ การมีระบบการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า การช่วยเหลือผู้ประสบภัย การบรรเทาทุกข์และฟื้นฟูผู้ประสบภัยที่ มีประสิทธิภาพ จึงต้องมีการดำเนินงานที่สำคัญ 3 ประเด็น คือ

1. ด้านโครงสร้าง องค์กรและกลไก กลไกการจัดการสาธารณภัยที่มีอยู่สามารถทำงานได้อย่างเป็น ระบบเพิ่มขึ้นภายใต้ขั้นตอนมาตรฐานในการปฏิบัติในภาวะฉุกเฉิน การประกาศเขตพื้นที่ประสบสาธารณภัย เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการให้ส่วนราชการระดับต่าง ๆ สามารถให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้ตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง มีการนำระบบบัญชาการ เหตุการณ์ (Incident Command System: ICS) มาใช้เป็นเครื่องมือให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในการจัดการในภาวะฉุกเฉิน โดยส่งเสริมให้มีการสื่อสารความเสี่ยง (Risk Communication) และทีม สนับสนุนการจัดการเหตุการณ์เข้าไปในโครงสร้าง

2. ด้านกระบวนการวางแผนและการสนับสนุนและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ มักจะ ดำเนินการในช่วงภาวะวิกฤตมากกว่าในช่วงก่อนเกิดภัย ตามอำนาจหน้าที่หรือภารกิจของแต่ละหน่วยงาน ปัจจุบันโอกาสการเกิดภัยมักจะเกิดภัยซ้ำซ้อน (Compound Hazard) ที่ต้องใช้วิธีการจัดการที่มีความแตกต่าง กับภัยที่เกิดขึ้นแตกต่างจากภัยแรก และต้องสอดคล้องตามหลักวิชาการและมาตรฐานหลักสากล รวมทั้ง

การพัฒนาให้มีมาตรฐานการปฏิบัติงาน (SOP) ที่มีแนวทางปฏิบัติและทิศทางที่ชัดเจน การสนับสนุนให้มีการวางแผนที่เป็นระบบโดยกำหนดหน่วยงานเพื่อบูรณาการ การระดมทรัพยากรเข้าสู่พื้นที่ประสบภัยและการปฏิบัติอย่างเป็นมาตรฐาน รวมถึงความมีส่วนร่วมที่ดีระหว่างหน่วยงานและทุกภาคส่วนในการประสานและสนับสนุนการปฏิบัติจะเป็นแรงขับเคลื่อนให้ปฏิบัติการเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้มีความสำคัญอย่างยิ่ง

3. ด้านองค์ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับสาธารณสุข การประเมินความเสี่ยงจากสาธารณสุขตามหลักสากล เพื่อให้ได้มาซึ่งฐานข้อมูลและข้อมูลฐานความเสี่ยงของภัย เพื่อใช้ในการสนับสนุนการดำเนินการลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขต้องเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกพื้นที่ความเสี่ยง ทั้งนี้ การส่งเสริมให้หน่วยงานมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์ปฏิบัติการจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Operation Center: EOC) เพื่อให้การจัดการมีมาตรฐานเป็นเอกภาพและยืดหยุ่นได้มากขึ้น การมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจและการวางแผนจะทำให้การปฏิบัติการบรรเทา หรือฟื้นฟูสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์และยั่งยืน เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดสาธารณสุขที่ซ้ำซากและผลกระทบที่ได้รับลดน้อยลง นอกจากนี้ ต้องมีการผลักดันให้ประเทศจัดตั้งสถาบันด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขของประเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญและความเป็นมืออาชีพที่มีทักษะ ความรู้ และสมรรถนะด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขของประเทศ สำหรับการฟื้นฟูที่ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิมจะเป็นรูปธรรมจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวางกรอบการฟื้นฟูของประเทศ (Recovery Framework) ด้วยการประเมินความต้องการหลังเกิดภัย (Post-Disaster Needs Assessment: PDNA) การวิจัย การนำเทคโนโลยี นวัตกรรม และภูมิปัญญาปรับใช้ในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากการสร้างภาพอนาคตเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Foresight) ยังชี้ให้เห็นว่าน้ำท่วมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นภัยคุกคามที่สามารถนำไปสู่ภาวะวิกฤตได้โดยทำให้สาธารณสุขมีความถี่และรุนแรงมากขึ้นกว่าเดิม รวมทั้งสร้างความสูญเสียชีวิตและความเสียหายมากขึ้น ดังนั้น การให้ความสำคัญในการลงทุนเพื่อการลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขจะได้มีความปลอดภัยยิ่งขึ้นในอนาคต นับเป็นการลงทุนที่มีความคุ้มค่าที่สุด ทั้งนี้ หากผนวกกับการรู้ก่อน รุกก่อน (Next Normal) จะทำให้การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขของประเทศเกิดผลสัมฤทธิ์ และประโยชน์สูงสุดให้แก่ประชาชนทุกภาคส่วน

R&D

Research & Development

Secretariat of the House of Representatives

การเผยแพร่ความรู้ด้านงานวิจัยและพัฒนา โดยกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มีผลงาน 6 รูปแบบที่สำคัญ ซึ่งสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์ “คลังสารสนเทศของสถาบันนิติบัญญัติ” ดังนี้

1. รายงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ (Full text) โดยสถาบัน นักวิชาการอิสระ และนิสิตนักศึกษา ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานฯ รวมถึงผลงานวิจัยที่จัดทำโดยบุคลากรของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา
2. บทความวิจัยปริทัศน์ (Research Review Article) บทความวิชาการที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด องค์ความรู้ และผลงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อประมวลความรู้และหาข้อสรุปในเรื่องหรือประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ ทั้งข้อเท็จจริงและข้อเสนอแนะในวงสาธารณะและกิจการที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายนิติบัญญัติ
3. บทความวิจัยสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและกรรมการ (Research Focus) เอกสารทางวิชาการที่รวบรวมข้อมูล ในรูปของบทความวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร และการกิจของคณะกรรมการสามัญ
4. เอกสารวิชาการ “เกาะกระแสไหล” เป็นเอกสารที่นำเสนอผลการสำรวจความคิดเห็น (Poll) ในประเด็นที่อยู่ในกระแสความสนใจ ของสังคม พร้อมทั้งวิเคราะห์เสนอความคิดเห็นและมุมมองด้านต่าง ๆ ด้วยการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. บทสรุปเชิงนโยบาย (Policy Brief) เป็นการศึกษาผลงานวิจัยหรืองานวิชาการมาศึกษาประกอบกัน ในขอบเขตของปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อนำเสนอนโยบายทางเลือกต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ให้แก่ผู้อ่าน ที่เป็นข้อเสนอแนะหรือแนวทางแก้ไขปัญหาค่าที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ

เข้าถึงและเรียกดูเอกสาร (download) ทั้ง 5 ฉบับข้างต้นได้ที่

6. บทความวิจัยออกอากาศในรายการวิจัยก้าวไกล สามารถรับฟังได้ในรายการ “วิจัยก้าวไกล” ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ระบบ F.M. คลื่นความถี่ 87.5 MHZ และระบบ A.M. คลื่นความถี่ 1071 KHZ ทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 07.30-08.00 นาฬิกา

รับฟังรายการย้อนหลังได้ที่

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
1111 ถนนสามเสน แขวงนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทร : 02-242-5900 ต่อ 5761